

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΜΓ' | ΑΘΗΝΑΙ, ΑΓ. ΦΙΛΟΘΕΗΣ 19.—Τηλ. 227-689 | 15 ΜΑΡΤΙΟΥ 1966 | ΑΡ. 6

ΕΠΙ ΤΗ ΕΘΝΙΚΗ ΕΟΡΤΗ

Ἀπροσμέτρητος εἰς βάθος καὶ πλάτος εἶναι ἡ ἔννοια τῆς ἐλευθερίας. Τόσον δὲ ὀλιγώτερον γνωρίζομεν τὴν ἐλευθερίαν εἰς τὴν οὐσίαν τῆς, ὅσον περισσότερον καπηλεύομεν τὴν ἔννοιάν τῆς καὶ ὅσον εὐκολώτερον τὴν κάμνομεν σύνθημα εἰς τὸν δρόμον. Ἡ ἐλευθερία εἶναι καθαρῶς πνευματικὴ πραγματικότητα· τὸ πνεῦμα εἶναι ἡ ἐλευθερία, «τὸ πνεῦμα ὅπου θέλει πνεῖ», εἶπεν ὁ Χριστός. Διὰ τὴν συλλάβῃ τις τὴν ἔννοιαν τῆς ἐλευθερίας, διὰ τὴν ψαύσῃ καὶ γευθῇ τὴν ἐλευθερίαν εἰς τὴν οὐσίαν τῆς, πρέπει νὰ εἶναι ἄνθρωπος πνευματικός, διότι μόνον ὁ πνευματικὸς ἄνθρωπος εἶναι πράγματι ἐλεύθερος. «*Πνευματικοῖς πνευματικὰ συγκρίνοντες*»; γράφει ὁ Ἀπόστολος, ἐπομένως δὲ καὶ τὴν ἐλευθερίαν, ὡς πνευματικὴν πραγματικότητα, μόνον ὁ πράγματι πνευματικὸς ἄνθρωπος δύναται νὰ τὴν ζητήσῃ πρῶτον καὶ νὰ τὴν νοήσῃ ὕστερον, διότι πρῶτον ζῶμεν καὶ ὕστερον νοοῦμεν τὰ πνευματικά.

Ὁ ψυχικὸς ἄνθρωπος καὶ πολὺ περισσότερον ὁ σαρκικός, ἐκεῖνος ποὺ ἐπιχειρεῖ νὰ πλησιάσῃ εἰς τὴν ἔννοιαν τῆς ἐλευθερίας διὰ τῆς νοήσεως μόνον καὶ νὰ κατάρχη τὴν ἐλευθερίαν δι' ὀλικῶν μέσων, αὐτὸς οὐδὲν ἐννοεῖ ἀπὸ τὴν μεγάλην καὶ ἱεράν αὐτὴν ἔννοιαν. Διότι ἡ ἐλευθερία εἶναι τὸ βάθος καὶ τὸ πλάτος καὶ ἡ οὐσία τοῦ Χριστιανισμοῦ, κόσμος πνευματικῆς τάξεως, ὁ κόσμος τῆς Ἐκκλησίας, τὸ μυστήριον τῆς δημιουργίας, τῆς πλάσεως καὶ τῆς ἀναπλάσεως τοῦ ἀνθρώπου. Ὅλα ὅσα ὑπάρχουν, τὰ ὀρατὰ καὶ τὰ ἀόρατα, ὑπάρχουν καὶ κινοῦνται καὶ ζοῦν ἐντὸς τῆς πνευματικῆς περιοχῆς τῆς ἐλευθερίας. Ἀλλὰ

σκοπὸς μας δὲν εἶναι νὰ καταδυθῶμεν εἰς τὸ ἀβόλιστον πέλαγος τῆς ἐννοίας τῆς ἐλευθερίας, ὑπερβαίνοντες τὰ ὅρια τῆς νοήσεως καὶ πάσης λογικῆς συλλήψεως. Χαμηλότερον καὶ πρακτικώτερον θέλομεν νὰ θίξωμεν τὸ θέμα, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ἐθνικῆς μας εορτῆς.

«*Μακάριος ὁ λαὸς ὃ γινώσκων ἀλαλαγμόν*», λέγει ὁ Ψαλμὸς, πράγματι δὲ χαρὰ εἰς τὸν λαὸν ποὺ γνωρίζει νὰ εορτάζῃ τὰ μεγάλα γεγονότα τῆς ἱστορίας του· νὰ μεθύσκειται ἡ ψυχὴ του ἀπὸ ἐθνικὴν ὑπερηφάνειαν, νὰ κάμνῃ ἄσμα καὶ παιᾶνα τοὺς ἡρωϊσμοὺς καὶ τὰς θυσίας τῆς φυλῆς του, νὰ διδάσκη τὴν ἀνδρείαν καὶ τὴν φιλοπατρίαν τῶν προγόνων καὶ νὰ φρονιματίζῃ τὰς γενεὰς ποὺ ἀναβαίνουν. Ἐνας τέτοιος λαὸς δὲν χάνεται ἀπὸ τὸ πρόσωπον τῆς γῆς, διότι ἔχει προορισμὸν εἰς τὴν ζωὴν καὶ ἔχει νὰ ἐπιτελέσῃ ἔργον εἰς τὴν Ἱστορίαν· ἔργον, ὄχι πολεμικὸν καὶ κατακτητικόν, ἀλλ' ἔργον εἰρηλικόν καὶ ἐκπολιτιστικόν, ἔργον «μεγάλῃς ἰδέας». Ὁ πόλεμος δὲν εἶναι παρὰ τὸ ἔσχατον μέσον ἀμύνης, ποὺ ὅταν ἐπιβληθῇ καὶ δὲν γίνεταί ἄλλως, οἱ λαοὶ τὸν σηκώνουν ὡς σταυρόν, τὸν κάμνουν ἀγώνισμα καὶ πορεύονται εἰς τὴν μάχην μετὰ τὸ ἄσμα καὶ τὸ ὄραμα τῆς ἐλευθερίας.

Καὶ ἀκριβῶς ἐδῶ τώρα, ἔξω ἀπὸ πᾶσαν μεταφυσικὴν ἔννοιαν, μᾶς ἐνδιαφέρει νὰ ἴδωμεν πῶς νοεῖται ἡ ἐλευθερία εἰς τὸν ἀτομικὸν καὶ κοινωνικὸν βίον τῶν ἀνθρώπων. Ἐκκινούμεν πάντοτε ἀπὸ τὴν βάσιν ὅτι ἡ πρακτικὴ αὐτὴ ὄψις τῆς ἐλευθερίας δὲν εὐσταθεῖ καὶ δὲν ὑπάρχει κἂν, ἂν δὲν πηγάζῃ ἀπὸ τὸ Πνεῦμα τοῦ Κυρίου, ἂν δὲν εἶναι φανέρωμα

καὶ καρπὸς τοῦ Πνεύματος. Μόνον ἡ παρουσία τοῦ θεοῦ Πνεύματος δίδει τὴν εὐωδίαν καὶ τὴν ὁσμὴν τῆς ἐλευθερίας, πού εἶναι εὐωδία θείας χάριτος καὶ ὁσμὴ αἰωνίου ζωῆς. Ὅταν ὁ Ἀπόστολος γράφῃ ὅτι «οὗ τὸ πνεῦμα Κυρίου ἐκεῖ ἐλευθερία», ἐννοεῖ ὅτι ἔξω ἀπὸ τὴν παρουσίαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος πᾶσα μορφή πολιτικῆς καὶ κοινωνικῆς ἐλευθερίας εἶναι πλάσμα ἐλευθερίας καὶ νόμισμα χωρὶς ἀντίκρουσμα· ὅσον περισσότερο κυκλοφορεῖται ὡς πολιτικὸν καὶ δημαγωγικὸν σύνθημα, τόσο ὀλιγώτερον ἀντιπροσωπεύει τὴν ἀλήθειαν, διότι ὅλα τὰ συνθήματα μόνον παραπλανοῦν τοὺς ἀνθρώπους καὶ τοὺς μακρύνουν ἀπὸ τὴν πραγματικότητα.

Διὰ τοῦτο ὁ Χριστὸς συνδέει τὴν ἐλευθερίαν πρὸς τὴν γνῶσιν τῆς ἀληθείας, πρὸς αὐτὸν τὸν ἴδιον. Ὅποιος ἔχει τὴν ἀλήθειαν, ὅποιος δηλαδὴ ἔχει τὸν Χριστὸν πού εἶναι ἡ ἀλήθεια, αὐτὸς εἶναι τῷ ὄντι ἐλεύθερος· «Γνώσαθε τὴν ἀλήθειαν καὶ ἡ ἀλήθεια ἐλευθερώσει ὑμᾶς... Ἐὰν οὖν ὁ Υἱὸς ὑμᾶς ἐλευθερώσῃ, ὄντως ἐλεύθεροι ἔσεσθε». Ἡ ἀλήθεια διὰ τὴν ὁποίαν ὁμιλεῖ ὁ Χριστὸς ὑπερβαίνει κατὰ πολὺ τὰ ὄρια τῆς ἀνθρωπίνης γνώσεως καὶ τῆς ἐπιστημονικῆς ἀληθείας. Ἀλλὰ πῶς δυνάμεθα ἐδῶ νὰ πείσωμεν τοὺς ἀνθρώπους; Νὰ τοὺς ὁμιλήσωμεν διὰ μίαν προσωπικὴν ἐλευθερίαν, δι' ἓνα πνεῦμα ἐκουσιότητος καὶ ὑπακοῆς ἔναντι τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ θελήματός του, διὰ μίαν ἐσωτερικὴν πειθαρχίαν καὶ πνευματικὴν τάξιν, διὰ μίαν οἰκειοθηλῆ ὑποδούλωσιν εἰς τὴν δικαιοσύνην, δι' ὅλα αὐτὰ πού εἰς τὴν ζωὴν τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἡ ἐνανθρώπησις, τὸ πάθος καὶ ὁ σταυρὸς του; Πῶς θὰ ἐννοήσουν καὶ θὰ πειστοῦν οἱ ἄνθρωποι ὅτι ἐλευθερία εἶναι ὄχι νὰ πράττῃς ὅ,τι θέλεις, ἀλλὰ νὰ θέλῃς ὅ,τι πράττεις;

Οἱ Ἀπόστολοι αἰσθάνονται ὅτι εἶναι «δοῦλοι Ἰησοῦ Χριστοῦ», ὁ δὲ μακάριος Παῦλος ἀναπνέει τὸ μύρον τῆς ἐλευθερίας ὅσον περισσότερο αἰσθάνεται ἑαυτὸν «δεδεμένον τῷ πνεύματι». Τὰ δεσμὰ τοῦ Πνεύματος κάμνουν ἐλευθέρους τοὺς πολιορκημένους. Διότι ἐλευθερία δὲν εἶναι ἡ ἀναρχία μήτε ἡ ἀταξία μήτε ἡ ἀνατροπὴ τῶν καθεστώτων ὑπὸ τοῦ ὄχλου· ἡ τυραννία τοῦ ὄχλου εἶναι ἡ νέα δουλεία πού ἀπειλεῖ τοὺς λαούς. Ἐλευθερία

εἶναι ὁ σεβασμὸς πρὸς τὴν ἀλήθειαν, συναίσθησις χρέους, ζυγὸς εὐθύνης, δουλεία ἀγάπης. Ὅλα αὐτὰ μὲ τὴν ἐννοίαν τῆς ἐκουσιότητος καὶ τῆς ἐσωτερικῆς πειθαρχίας, πού δύναται νὰ ἐπαναλαμβάνῃ τὰ λόγια τοῦ Ἀποστόλου καὶ τόσο περισσότερο νὰ χαιρέται τὴν ὠραιότητά των, ὅσον περισσότερο τὰ ζῆ καὶ γεύεται τὴν πνευματικὴν των οὐσίαν· «ἐλεύθερος γὰρ ὢν ἐκ πάντων πᾶσιν ἑμαυτὸν ἐδούλωσα».

★

Κάποτε ἀπὸ τὸ στόμα ἐνὸς «βαρβάρου» ἠκούσθη ὁ ὕμνος τῆς ἐλευθερίας ὡς ἀρετῆς ἐλληνικῆς, καὶ ὡς ἀξίας ἡ ὁποία τίθεται ὑπεράνω παντὸς ἄλλου ἐγκοσμίου ἀγαθοῦ. Ὁ Κύρος πρὸ τῆς μάχης ἀποτείνει πρὸς τοὺς Ἕλληνας στρατηγούς καὶ λοχαγούς τὰ ἐξῆς λόγια, καθὼς μᾶς τὰ διασώζει ὁ Ξενοφῶν· «ὦ ἄνδρες Ἕλληνες, οὐκ ἀνθρώπων ἀπορῶν βαρβάρων συμμάχους ὑμᾶς ἄγω, ἀλλὰ νομίζων ἀμείνους καὶ κρείττους πολλῶν βαρβάρων ὑμᾶς εἶναι, διὰ τοῦτο προσέλαβον. Ὅπως οὖν ἔσεσθε ἄνδρες ἀξιοὶ τῆς ἐλευθερίας ἧς κέκτησθε καὶ ἧς ἐγὼ εὐδαιμονίζω. Εὖ γὰρ ἴστε, ὅτι τὴν ἐλευθερίαν ἐλοίμην ἂν ἀντὶ ὧν ἔχω πάντων καὶ ἄλλων πολλαπλασίων».

Ἡ εἰδοποιὸς διαφορὰ πού ἐχώριζε τὸν ἀρχαῖον κόσμον εἰς Ἕλληνας καὶ βαρβάρους ἐγκτεται εἰς τοῦτο, εἰς τὴν ἀντίληψιν δηλαδὴ τὴν ὁποίαν εἶχον οἱ Ἕλληνες περὶ τῆς ἐλευθερίας, αὐτὴν πού ὁ Πέρσης βασιλόπαις χρησιμοποιοεῖ καὶ οἰκειοποιεῖται, διὰ νὰ μεταστῆ ἀπὸ τὸν κόσμον τῶν βαρβάρων εἰς τὸν κόσμον τῶν Ἑλλήνων. Τὸ «οὐκ ἀνθρώπων ἀπορῶν βαρβάρων» καὶ τὸ «ἀμείνους καὶ κρείττους πολλῶν βαρβάρων εἶναι» δίδουν τὸ μέτρον τῆς ἀξίας τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ὑπεροχῆς τῶν Ἑλλήνων ἔναντι τῶν βαρβάρων, τῶν ἐλευθέρων ἔναντι τῶν δούλων. Καὶ ἡ ἀξία καὶ ἡ ὑπεροχὴ αὐτὴ δὲν εἶναι ποσότης καὶ ἀριθμὸς, εἶναι ποιότης καὶ ἦθος.

Ὅ,τι διακρίνει τοὺς Ἕλληνας ἀπὸ τοὺς βαρβάρους δὲν εἶναι μόνον ἡ ἐθνικὴ καὶ πολιτικὴ ἐλευθερία καὶ δὲν εἶναι αὐτὸ μόνον τὸ βάθος τῶν λόγων τοῦ ἀσιανοῦ βασιλόπαιδος. Ἡ ἐλευθερία, ὡς εἰδοποιὸς διαφορὰ μεταξὺ Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων, εἶναι πολὺ βαθύ-

ΘΕΟΣ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΑΓΙΑΝ ΓΡΑΦΗΝ

Σκοπὸς τῆς παρούσης εισηγήσεως εἶναι νὰ δείξῃ ὅτι κατὰ τὴν Π. καὶ τὴν Κ. Διαθήκην ἡ ἱστορία εἶναι τὸ πεδίου, ὅπου γίνεται ἡ συνάντησις τοῦ Θεοῦ μετὰ τοῦ ἀνθρώπου, ὅπου συντελεῖται ἡ πίστις καὶ ἡ ἀπιστία, ἡ κρίσις καὶ ἡ σωτηρία, ἡ καταστροφή καὶ ἡ δημιουργία. Ὅταν δὲ ὁμιλῶμεν περὶ ἱστορίας, δὲν ἐννοοῦμεν κάτι τὸ ἀφηρημένον, ἀλλὰ κάτι ἀπόλυτα συγκεκριμένον, δηλ. ἐννοοῦμεν τὰς ἐσωτερικὰς καὶ ἐξωτερικὰς, τὰς ὑλικὰς καὶ πνευματικὰς συνθήκας ὑπὸ τὰς ὁποίας εἰς διαφόρους ἐποχὰς ζοῦν οἱ ἄνθρωποι. Ὅταν ὁμιλῶμεν περὶ Θεοῦ καὶ ἱστορίας ἐν τῇ Ἁγίᾳ Γραφῇ, ἐννοοῦμεν πῶς παρουσιάζεται ἐντὸς τῆς Ἁγίας Γρα-

φῆς ἡ σχέσις τοῦ Θεοῦ πρὸς τὰς συγκεκριμένας ἱστορικὰς καταστάσεις τοῦ λαοῦ Του ἀπὸ τῆς Δημιουργίας μέχρι σήμερον, ἢ ἀκριβέστερον, ἀπὸ τοῦ Ἀβραὰμ μέχρι τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας.

Ἡ θρησκεία τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Καινῆς Διαθήκης κηρύττει τὴν σωτηρίαν, τοῦ παλαιοῦ Ἰσραὴλ ἢ πρώτη, τοῦ νέου Ἰσραὴλ ἢ δευτέρα. Καὶ ἄλλαι θρησκείαι, ὅπως π.χ. αἱ Ἰνδικαὶ (Βραχμανισμός, Βουδδισμός), κηρύττουν τὴν σωτηρίαν. Ἡ διαφορὰ μετὰ τῆς βιβλικῆς θρησκείας καὶ τῶν θρησκειῶν αὐτῶν εἶναι, ὅτι αἱ τελευταῖαι αὐταὶ ἐπαγγέλλονται νὰ σώσουν τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τὸ παρόν, ἀπὸ τὴν ζωὴν ἐνῶ εἰς τὴν Ἁγ. Γραφήν ἡ σωτηρία εἶναι ὄχι ἀπὸ τὴν ζωὴν, ἀλλὰ ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ ὅποῖον ἐμποδίζει τὴν ζωὴν καὶ τὴν πληρότητά της. Εἰς τὴν μίαν περίπτωσιν ἔχομεν σωτηρίαν ἀπὸ τὴν

* Εισηγήσις γενομένη πρὸς τὰ μέλη τοῦ Σεμιναρίου Θεολόγων Θεσσαλονίκης.

τερον καὶ περισσότερο ἀπὸ τὴν πολιτικὴν καὶ ἐθνικὴν ἀνεξαρτησίαν. Ἡ ἐλευθερία εἰς τὴν οὐσίαν της εἶναι ἐννοια ἠθικὴ καὶ πνευματικὴ, ἡ ρίζα τῆς προσωπικότητος τοῦ ἀνθρώπου. Φανέρωμα τῆς ἠθικῆς καὶ πνευματικῆς ἐλευθερίας τῶν ἀνθρώπων, ὄχι ὡς ἀτόμων ἀλλ' ὡς προσώπων, εἶναι ἡ πολιτικὴ καὶ ἐθνικὴ ἐλευθερία τῶν λαῶν. Ἡ πολιτικὴ καὶ ἐθνικὴ ἐλευθερία εἶναι ἐξωτερικὸν καθεστῶς, ἡ πνευματικὴ καὶ ἠθικὴ ἐλευθερία εἶναι ἐσωτερικὴ δύναμις καὶ ζωὴ. Ἀλλοίμονον εἰς τοὺς λαοὺς καὶ τὰ πολιτεύματα ποὺ θέλουν νὰ στηρίξουν τὴν ἐλευθερίαν των ἐπάνω εἰς ἠθικῶς καὶ πνευματικῶς νεκροὺς ἀνθρώπους, ἐπάνω εἰς ἐσωτερικῶς ἀνελευθέρους καὶ δούλους.

Ἐπισημαίνομεν ἤδη χαρακτηριστικὰ τινὰ γεγονότα εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς Ἑλληνικῆς Ἐπαναστάσεως. Εἰς τὴν προκήρυξίν του ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης τῆς 24ης Φεβρουαρίου 1821 προβάλλει ὡς σύμβολον καὶ ὄπλον τοῦ Ἀγῶνος τὸν τίμιον Σταυρὸν καὶ συνδέει τὴν ἐλευθερίαν πρὸς τὴν θυσίαν. «...ἐν τούτῳ τῷ σημείῳ νικῶμεν. Ζήτω ἡ ἐλευθερία!» Ἐπειτα ἀκριβῶς ἀπὸ ἓνα μῆνα, εἰς τὰς 24 Μαρτίου 1821 ὁ ἐπίσκοπος Γερμανὸς ὕψωσεν εἰς τὴν πλατεῖαν τῶν Πατρῶν τὸν Σταυρὸν τοῦ ὅρκου τῆς Ἐπαναστάσεως. Εἰς αὐτὸν ὠρκίζοντο τὸ «ἐλευθερία ἢ θάνατος». οἱ ἀγωνισταί. Τὴν ἐπομένην ἡμέραν εἰς τὰς 25 Μαρτίου 1821 τὸ πρῶτον της ἔγγραφον καὶ πρῶτον ἔγγραφον τοῦ ἱεροῦ Ἀγῶνος ἡ Ἑλ-

ληνικὴ ἐπαναστατικὴ Ἀρχὴ πρὸς τοὺς Προξένους τῶν Εὐρωπαϊκῶν κρατῶν τὸ ἀρχίζει μὲ τὰς λέξεις: «Ἡμεῖς τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος τῶν χριστιανῶν...». Εἰς ὅλα αὐτὰ φαίνεται ὅτι οἱ Ἕλληνες πατέρες μας εἶχον θρησκευτικὴν καὶ πνευματικὴν ἀντίληψιν περὶ τῆς ἐλευθερίας καὶ ἐπανεστάτησαν ὡς χριστιανοί.

Χρήσιμα καὶ πολύτιμα συμπεράσματα συναγονται ἀπὸ τὴν διαπίστωσιν αὐτήν, συμπεράσματα ποὺ πείθουν ὅτι ἡ πολιτικὴ καὶ ἐθνικὴ ἐλευθερία δὲν ἴσονται χωρὶς πνευματικὸν καὶ ἠθικὸν ἀντίκρουσμα ἐντὸς τῶν ἀνθρώπων. Ὅσοι ἠδυνήθησαν νὰ ἀποτινάξουν τυραννικὰ καθεστῶτα, ὅσοι ἀντέσχον καὶ ἀντετάχθησαν εἰς βαρβαρικὰς ἐπιδρομάς, ὅσοι ἐστάθησαν ἱκανοὶ νὰ ἰδρῦσουν ἐλεύθερα πολιτεύματα ἐστηρίχθησαν κατὰ πρῶτον εἰς μίαν ἐσωτερικὴν δύναμιν ἀντιστάσεως, εἰς μίαν ἐσωτερικὴν ἐλευθερίαν ποὺ εἶναι πνοὴ τοῦ Θεοῦ ἐντὸς τῶν ἀνθρώπων. Αὐτὴ ἡ πνοὴ κρατεῖ «πάντ' ἀνοιχτά, πάντ' ἄγρυπνα τὰ μάτια τῆς ψυχῆς μας» ἐμπρὸς εἰς τὸν κίνδυνον τοῦ θανάτου ποὺ μᾶς ἀπειλεῖ ἔσθθεν καὶ εἰς τὸν χεῖμαρρον τῶν βαρβάρων ποὺ μᾶς ἔρχονται ἔσθθεν. Αὐτὴ ἡ πνοὴ ἐμπνέει εἰς πράξεις ἡρωϊσμοῦ καὶ θυσίας καὶ αὐτὴ μᾶς κάμνει ἠθικῶς καὶ πνευματικῶς ἐλευθέρους καὶ ἀξιούς τῆς πολιτικῆς καὶ ἐθνικῆς μας ἐλευθερίας.

† Ὁ Σερβίων καὶ Κοζάνης ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

ζωήν, εις τήν ἄλλην ἔχομεν σωτηρίαν ἀπὸ ἐκεῖνο τὸ ὅποιον ἐμποδίζει τήν ἐλευθερίαν τῆς ζωῆς καὶ περιορίζει τήν πληρότητά της. Ἡ ζωή, κατὰ τὴν Βίβλον, εἶναι οὐσιωδῶς κάτι τι καλόν. Ἐνα ἄλλο ἐπίσης σημεῖον, ποῦ πρέπει νὰ προσέξωμεν, μελετώντες τὴν Π. καὶ Κ. Διαθήκην, εἶναι τὸ ἐξῆς: ἡ σωτηρία δὲν παρουσιάζεται μόνον ὡς σωτηρία ἀπὸ κάτι, ἀλλὰ εἶναι σωτηρία ποῦ συγχρόνως ὁδηγεῖ πρὸς κάτι. Ἀντιθέτως, εἰς τὰς ἀπολυτρωτικὰς θρησκείας τοῦ ἐξωβιβλικοῦ κόσμου ἡ σωτηρία εἶναι σωτηρία ἀπὸ κάτι. Εἰς τὴν Π. καὶ Κ. Διαθήκην εἶναι σωτηρία ἀπὸ κάτι πρὸς κάτι. Χαρακτηριστικώτατα δὲ ὁ σῶζων ἐν τῇ Π. καὶ τῇ Κ. Διαθήκῃ Θεός, ἐνῶ πράγματι ἐλευθερώνει τὸν λαόν Του ἢ τοὺς πιστοὺς Του ἀπὸ θλιβεράν τινα κατάστασιν δουλείας, ἀμαρτίας, κακοδαιμονίας καὶ ἀσθενείας, καὶ ἐξάγει τοὺς πιστοὺς Του εἰς ἀναψυχήν, ἀποθέτει συγχρόνως ἐπὶ τῶν ὤμων των ὑποχρεώσεις καὶ καθήκοντα, ἅτινα ἀπαιτοῦν ἐνίοτε τὴν ὑστάτην θυσίαν ἀπὸ μέρους τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ σωτηρία, κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς Π. καὶ Κ. Διαθήκης, εἶναι ἀπελευθέρωσις ἀπὸ κάτι καὶ συγχρόνως δέσμευσις μετὰ κάτι ἄλλο. Π.χ. αἱ ἀρχαὶ τῆς Ἰσραηλινῆς θρησκείας συνδέονται μετὰ ἕνα ἱστορικὸν γεγονός, μετὰ τὴν ἔξοδον δηλ. τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐκ τῆς Αἰγύπτου. Ἡ ἔννοια τῆς σωτηρίας τῶν Ἰσραηλιτῶν ἀπὸ τὸν Αἰγυπτιακὸν ζυγὸν δὲν εἶναι ἀπλῶς μία ἀπελευθέρωσις ἀπὸ κάτι, ἀλλὰ εἶναι μία σωτηρία πρὸς κάτι, εἶναι δηλ. μία διὰ σκληρῶν ἀγώνων ὁδήγησις τοῦ λαοῦ πρὸς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας καὶ πρὸς μίαν βαρυστάτην παγκόσμιον ἀποστολήν. Τὸ αὐτὸ παρατρεῖ κανεὶς καὶ εἰς τὴν Κ. Διαθήκην. Ἡ Ἀνάστασις τοῦ Ἰησοῦ εἶναι ἡ ἀπελευθέρωσις τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὸ κράτος τοῦ θανάτου, εἶναι ὅμως συγχρόνως καὶ ἡ ὁδήγησις τῶν ἀνθρώπων διὰ τοῦ θανάτου εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ.

Εἰς τὰς ἀποκαλύψεις τῶν ἄλλων θρησκειῶν ἔχομεν μίαν ἐκ τῶν ἔνδον μελέτην τοῦ κόσμου καὶ τῆς ζωῆς, ἐνῶ εἰς τὴν Π. καὶ τὴν Κ. Διαθήκην ἡ πίστις ριζοῦται ἐπὶ τῆς ἱστορίας, ἐπὶ ὠρισμένων ἔργων, πράξεων καὶ ἱστορικῶν γεγονότων, ὅπου τὸ χέρι τοῦ Θεοῦ ἐμφανίζεται καὶ ἐρμηνεύεται ὀρθῶς ὑπὸ τῶν πιστῶν. Ὁ Βούδδας κάτω ἀπὸ τὸ δένδρον τῆς γνώσεως εἶχε μίαν ἀποκάλυψιν διὰ τὸ νόημα τῆς ζωῆς. Εἰς τὴν Π. καὶ Κ. Διαθήκην ἡ ἀποκάλυψις τῆς ἀληθείας, δηλ. τῆς ἀληθινῆς σχέσεως τοῦ Θεοῦ μετὰ τὸν κόσμον, ἐκφράζεται ὄχι διὰ φιλοσοφικῶν ἐνοιῶν, ἀλλὰ δι' ὠρισμένων ἱστορικῶν γεγονότων. Εἰς τὴν ἔξοδον π.χ. τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐκ τῆς Αἰγύπτου ἀποκαλύπτεται ποία εἶναι ἡ ἀληθὴς σχέση τοῦ Θεοῦ μετὰ τὸν κόσμον καὶ ποῖον εἶναι τὸ νόημα τῆς ζωῆς. Ἡ Ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ σχετίζεται μετὰ ἕνα ἱστορικὸν πρόσωπον, μετὰ μίαν συγκεκριμένην ομάδα, μετὰ ἕνα κενὸν τάφον, μετὰ ἐμφανίσεις τοῦ ἀναστάντος εἰς τοὺς Μαθητάς· σχετίζεται δηλ. μετὰ ὠρισμένα ἱστορικὰ γεγονότα, εἰς τὰ ὅποια ἀποκαλύπτει ὁ Θεὸς τὰς σχέσεις του πρὸς τὸν κόσμον, ὁ δὲ ἀνθρώπος εὕρσκει τὸ νόη-

μα τῆς ζωῆς του. Ὑπάρχει δηλ. βασικὴ διαφορὰ μεταξὺ τῆς βιβλικῆς ἀπόψεως περὶ ἀποκαλύψεως, συνδεομένης ἀρρήκτως μετὰ πράξεις τοῦ Θεοῦ μέσα εἰς τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων, καὶ τῆς ἐξωβιβλικῆς ἀπόψεως, ἡ ὅποια εἶναι ἀπλῶς μία ἐκ τῶν ἔνδον θεῶν τῆς ζωῆς καὶ τοῦ κόσμου.

Περὶ τῶν σχέσεων Θεοῦ καὶ ἱστορίας ἐν τῇ Ἰσραηλιτικῇ θρησκείᾳ ὁ Ἕλληνας μελετητὴς τοῦ θεματός μας ἔχει εἰς τὴν διάθεσίν του τὴν ἐμπεριστατωμένην σχετικὴν μελέτην τοῦ καθηγητοῦ κ. Β. Βέλλα (Ἀθήναι 1934). Εἰς τὴν μελέτην αὐτὴν ὁ κ. Βέλλας περιγράφει δύο ἐν τῇ Π. Διαθήκῃ ἀπόψεις περὶ τῆς σχέσεως Θεοῦ καὶ ἱστορίας. Κατὰ τὴν πρώτην ἐξ αὐτῶν εἰς ἕνα ἀρχικὸν στάδιον ἡ Ἰσραηλιτικὴ θρησκεία ἀναφέρεται εἰς τὸ σύνολον, εἰς τὸν λαόν, καὶ ὄχι εἰς τὸ ἄτομον, καὶ δὲν ἔχει ὑπερβατικὸν ἀλλ' ἐγκόσμιον χαρακτήρα, ἀφοῦ δὲν ὑπάρχει, εἰς ἀνεπτυγμένην τοῦλάχιστον μορφήν, μία διδασκαλία διὰ τὴν μετὰ θάνατον ζωὴν. Ἡ ἠθικὴ ἐνέργεια τοῦ Θεοῦ ἐκδηλώνεται κατὰ ἕνα γενικὸν τρόπον πρὸς τὸ σύνολον τοῦ λαοῦ. Ὁ ἐγκόσμιος χαρακτήρ ἐξ ἄλλου τῆς Ἰσραηλιτικῆς θρησκείας ἐνετόπισε τὴν θεῖαν ἐνέργειαν εἰς τὸν κόσμον. Οὕτως ἡ ἔννοια τοῦ ἠθικοῦ, δικαίου καὶ παντοδυνάμου Θεοῦ, ὁ καθολικὸς τύπος τῆς Ἰσραηλιτικῆς θρησκείας τῆς ἀρχαιότερας ἐποχῆς καὶ ὁ ἐγκόσμιος αὐτῆς χαρακτήρ, τὰ τρία αὐτά, συνέδεσαν τὸν Θεὸν μετὰ τῆς ἱστορίας τοῦ Ἰσραήλ (σελ. 9). Συνέπεια μιᾶς τοιαύτης ἀντιλήψεως ὑπῆρξεν ἡ πεποιθήσις ὅτι αἱ πράξεις τῶν ἀνθρώπων προσδιορίζουν τὴν ἐνέργειαν τοῦ Θεοῦ ἐντὸς τῆς ἱστορίας. Ἐὰν οἱ ἀνθρώποι εἶναι καλοὶ, ὁ Θεὸς δίδει ἀγαθὰ, ἐὰν ὁ λαὸς ἀπιστῇ, ὁ Θεὸς φέρει τὴν καταστροφήν. Ἐπομένως ἡ ἐνέργεια τοῦ ἠθικοῦ καὶ παντογνώστου Θεοῦ προσδιορίζεται κατὰ κάποιον τρόπον ἀπὸ τὰς πράξεις τῶν ἀνθρώπων. Τὸ μειονέκτημα τῆς ἀπόψεως αὐτῆς συνίσταται εἰς τὸ ὅτι α) δὲν ἀφίνει χώρον διὰ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν εὐσπλαχνίαν τοῦ Θεοῦ μέσα εἰς τὴν ἐκδήλωσιν τῶν ἐνεργειῶν του ἐν τῇ ἱστορίᾳ καὶ β) προϋποθέτει ὅτι ὁ ἀνθρώπος εἶναι δυνατόν νὰ κατανοήσῃ τὸ νόημα τῆς ἱστορίας, δὲν ἀφίνει δηλ. τομεῖς ἐντὸς τῆς ἱστορίας, εἰς τοὺς ὁποίους ὁ ἀνθρώπινος νοῦς νὰ μὴ ἡμπορῇ νὰ εἰσχωρήσῃ. Κατὰ ἕνα ἀφελεῖ μᾶλλον τρόπον ἢ ἀποψις αὐτῆ δέχεται ὅτι ὁ ἀνθρώπος δύναται νὰ ἐννοήσῃ ἐξαντλητικῶς τὰς ἐνεργείας τοῦ Θεοῦ εἰς τὰς σχέσεις του πρὸς τὸν κόσμον καὶ τὴν ἱστορίαν. Ἡ πραγματικότης κάθε ἄλλο παρὰ ἐπιβεβαιώνει αὐτὴν τὴν ἀποψιν ὡς πρὸς τὴν σχέσιν Θεοῦ καὶ ἱστορίας. Ἰδίως κατὰ τὴν προφητικὴν ἐποχὴν ἐγίνε κατανοητὴ ἡ ἀντίθεσις τῆς θεωρίας μετὰ τὴν ἱστορικὴν πραγματικότητα. Ἐμεναν ἀνοικταὶ δύο δυνατότητες διεξόδου: ἢ νὰ ἀρνηθῇ κανεὶς τὴν δικαιοσύνην καὶ τὴν παντογνωσίαν τοῦ Θεοῦ (ἕνα τμήμα τοῦ λαοῦ εἶχε ἀκολουθήσει τὸν δρόμον αὐτόν, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὰ προφητικὰ βιβλία καὶ ἀπὸ μερικοὺς ψαλμοὺς ποῦ καταπολεμοῦν αὐτὰς τὰς τάσεις) ἢ νὰ ἀρνηθῇ κανεὶς

τὴν δυνατότητα εἰς τὸν ἄνθρωπον νὰ κατανοήσῃ τὴν θεῖαν ἐνέργειαν ἐν τῇ ἱστορίᾳ. Τὴν τελευταίαν αὐτὴν ἐδὸν ἠκολούθησαν οἱ Προφῆται, οἱ ὁποῖοι ἐκήρυξαν ὅτι ὁ ἄνθρωπος ἀδυνατεῖ νὰ κατανοήσῃ πλήρως τὴ συμβαίνει ἐντὸς τῆς ἱστορίας. Ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ προφητικὴ ἀποψὶς δὲν ἔλυε τὸ θέμα τῆς θεοδικίας, ἀπλῶς τὸ παρέκαμπε.

Ἐπὶ ἄλλῃ ὁμοίᾳ ἐν τῇ Π. Διαθήκῃ καὶ ἄλλῃ ἀποψὶς περὶ τῆς σχέσεως Θεοῦ καὶ ἱστορίας. Αὕτη δὲν διακρίνεται πάντοτε σαφῶς τῆς πρώτης ἀπόψεως, ἀφοῦ δὲν ὑπάρχει ἐν τῇ Π. Διαθήκῃ συστηματικὴ ἐκθεσις τῶν σχέσεων τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν κόσμον. Ἐνίοτε αἱ δύο ἀπόψεις εὐρίσκονται ἢ μία παρὰ τὴν ἄλλην εἰς ἓνα καὶ τὸν αὐτὸν συγγραφέα. Ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος δευτέρα ἀποψὶς πηγάζει ἀπὸ τὴν ἔννοιαν τοῦ ἀγαπῶντος καὶ εὐσπλαχνικοῦ Θεοῦ. Ἡ εἰκὼν ἐδῶ εἶναι διαφορετικὴ, ὁ Θεὸς δημιουργεῖ ἓνα καλὸν κόσμον, ὁ ἄνθρωπος περιπίπτει εἰς τὴν ἀμαρτίαν, ὁ κόσμος ἀκολουθεῖ μίαν πορείαν ἀπομακρύνσεως ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, ἡ πορεία δὲ αὕτη ἀποτελεῖ τὴν κατὰ κόσμον ἱστορίαν τοῦ ἀνθρώπου μακρὰν τοῦ Θεοῦ. Οὗτος ἐξ ἀγάπης πρὸς τὸν ἄνθρωπον ἔρχεται νὰ τὸν συναντήσῃ ἐντὸς τῆς ἱστορίας τῆς θείας οἰκονομίας (Heilsgeschichte), ἢ ὁποῖα ἀρχίζει ἀπὸ τοῦ Ἀβραάμ καὶ ἐξικνεῖται μέχρι τῆς Ἐκκλησίας. Αὕτη ἡ ἱστορία τῆς θείας οἰκονομίας δὲν εἶναι παρὰ ἢ ἔνδειξις τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ πρὸς ἓνα κόσμον πεπτωκότα, πρὸς μίαν ἱστορικὴν πορείαν ποὺ χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὰ διακριτικὰ τῆς πτώσεως τοῦ ἀνθρώπου. Παρατηροῦμεν δηλ. μίαν πάλιν τοῦ ἀγαπῶντος Θεοῦ μετὰ τὴν ἐκάστοτε ἱστορικὴν πραγματικότητα διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου. Κατὰ τὴν ἀποψὶν αὕτην τὸ πᾶν ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ Θεοῦ. Αὐτὸ φαίνεται καθαρὰ εἰς τὴν ἐκλογὴν τοῦ Ἀβραάμ καὶ τοῦ Ἰσραήλ, καθὼς καὶ εἰς τὴν καθοδήγησιν τοῦ λαοῦ εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, ὅπως ἐπίσης καὶ εἰς τὴν ἀποστολὴν τοῦ Χριστοῦ, τὴν διδασκαλίαν, τὸν θάνατον καὶ τὴν Ἀνάστασιν Του. Ἐπὶ ἄλλῃ μίᾳ σαφῆς δογματικῇ ἐνότῃ. Ὁ Θεὸς ἐκλέγει ἓνα ἀσθενὲς ἀνθρώπινον σκεῦος διὰ νὰ ἐκτελέσῃ τὴν βουλὴν του. Τί ἦτο ὁ Ἰσραήλ; Δὲν εἶχε τίποτε διαφορετικὸν ἀπὸ τοὺς ἄλλους λαοὺς διὰ νὰ τὸν ἐκλέξῃ ὁ Θεὸς καὶ νὰ τὸν κάμῃ ὄργανον τῆς βουλῆς του. Καθὼς φαίνεται, μόνον διότι ὁ Ἰσραήλ ἦτο, κατὰ τὰ ἀνθρώπινα κριτήρια, τόσο ἀνάξιος διὰ τὴν μεγάλην ἀποστολὴν του, ὁ Θεὸς τὸν ἐξέλεξε. Ὁ Θεὸς ἐκλέγει τὸ πλέον ἀπίθανον εἰς ἀδυναμίαν καὶ ἄλλας ἀνθρώπινους δυνατότητας σκεῦος διὰ νὰ ἐκτελέσῃ τὸ σχέδιόν Του. Παρὰ τὰς δυσκολίας ἐκ μέρους τῶν ἄλλων ἰσχυρῶν λαῶν ἢ χεῖρ τοῦ Κυρίου ἀποδεικνύεται παντοδύναμος, καὶ ἡ γῆ τῆς ἐπαγγελίας κατακτάται, ὄχι χάρις εἰς τὴν στρατιωτικὴν δύναμιν τοῦ ἐκλεκτοῦ λαοῦ, ἀλλὰ χάρις εἰς τὸν πολεμιστὴν Γιαχβέ. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ εἰς τὴν Κ. Διαθήκην. Ἡ ὑποδοχὴ ποὺ ἐγένετο εἰς τὸν Χριστὸν ἐντὸς τοῦ κόσμου μας ἀπὸ τῆς γεννησέως Του μέχρι τῆς σταυρώσεως δείχνει

πόσον ὀλίγον ἦτο προητοιμασμένη ἡ ἀνθρωπότης διὰ νὰ τὸν δεχθῇ. Πρόκειται περὶ πράξεως τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα, περὶ ἀκατανοήτου διὰ τὸν ἄνθρωπον ἐκδηλώσεως τῆς ἀγαθοποιῶν βουλήσεως τοῦ Θεοῦ. Διὰ τῶν ἐνεργειῶν αὐτῶν δείχνει ὁ Θεὸς τὴν ἀγάπην του πρὸς τὸν ἄνθρωπον καὶ τὴν θέλησίν του νὰ τὸν σώσῃ.

Ἡ δευτέρα αὕτη ἀντίληψις περὶ τῆς σχέσεως Θεοῦ καὶ ἱστορίας χαρακτηρίζεται καὶ ἀπὸ τὴν ἔννοιαν τοῦ «τέλους». Ἐφ' ὅσον ἔχομεν ἱστορίαν τῆς θείας οἰκονομίας (Heilsgeschichte), ἔχομεν καὶ ἔμφασιν ἐπὶ τοῦ τέλους, ἐπὶ τῆς καταλήξεως αὐτῆς τῆς οἰκονομίας, αὐτοῦ τοῦ «σχεδίου» τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν σωτηριαντῆς ἀνθρωπότητος. Ὁ Θεὸς δρᾷ ἐντὸς τῆς ἱστορίας ὄχι διὰ νὰ ἀνταποκριθῇ εἰς μίαν ἱστορικὴν ἀνάγκην τῆς στιγμῆς (εἴτε αὕτη εἶναι ὁ Ἀβραάμ εἰς τὴν Οὐρ τῶν Χαλδαίων, εἴτε οἱ Ἰσραηλίται εἰς τὴν Αἴγυπτον, εἴτε ὁ κόσμος τῆς ἀρχῆς τῆς χρονολογίας μας), ἀλλὰ πέραν αὐτῆς τῆς ἱστορικῆς ἀνάγκης ἢ χάρις τοῦ Θεοῦ ἀνταποκρίνεται εἰς ἓνα τελικὸν σκοπὸν ποὺ διαγράφεται εἰς τὸ μέλλον καὶ εἶναι εἰς τὸν νοῦν τοῦ Θεοῦ. Περὶ τοῦ τέλους τούτου ἡ θεία ἀποκάλυψις δίδει ψυχία μόνον ἐν τῇ Π. καὶ Κ. Διαθήκῃ («Ὁφθαλμὸς οὐκ εἶδε καὶ οὐς οὐκ ἤκουσε καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη ἢ ἠτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτὸν» Α' Κορ. 2, 9).

Ἐν ὅμοιᾳ ὁ Θεὸς εἶναι πλήρης ἀγάπης καὶ εὐσπλαχνίας διὰ τὸν ἄνθρωπον, ποῖαν θεοῖν ἔχει ἢ τιμωρία ἐντὸς ἐνὸς τοιούτου σχήματος σχέσεων Θεοῦ καὶ ἱστορίας; Κατὰ τὴν πρώτην ἐκ τῶν ἐκτεθεισῶν ἀπόψεων ἢ τιμωρία εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς ἀμαρτωλότητος τῶν ἀνθρώπων. Ἐκεῖ δὲν ὑπάρχει μέλλον ἀλλὰ μόνον παρόν. Κατὰ τὴν δευτέραν ὅμως ἀποψὶν, λόγῳ τῆς πίστεως ὅτι ἡ ἱστορία τείνει εἰς ἓν «τέλος», τεθὲν εἰς αὐτὴν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τῆς ἀγάπης, ἀναγνωρίζεται ὁ παιδαγωγικὸς χαρακτήρ τῆς τιμωρίας. Ἡ τιμωρία δὲν ἔχει σημασίαν καθ' ἑαυτήν, ἀλλὰ λόγῳ τοῦ ὅτι σχετίζεται μετὰ τὸν Θεὸν τῆς ἀγάπης, ὁ ὁποῖος δι' ὅλης αὐτῆς τῆς ἱστορίας τῆς σωτηρίας ζητεῖ νὰ σώσῃ τὸν ἄνθρωπον, ἔχει δηλ. παιδαγωγικὸν χαρακτήρα.

Μεταξὺ τοῦ λαοῦ εἶχον διαμορφωθῆ καὶ ἐκτροπαί ἐκ τῆς ἀντιλήψεως αὐτῆς, τὰς ὁποίας καταπολεμοῦν οἱ Προφῆται. Οὕτω π.χ. ὁ λαὸς συνέδεε τὴν ἱστορίαν τῆς σωτηρίας μετὰ τὴν ἐθνικὴν του σωτηρίαν, ὥστε νὰ δημιουργηθῇ ὁ χονδροειδὴς ἐθνικισμὸς, τὸν ὁποῖον καταπολεμοῦν οἱ μεγάλοι Προφῆται. Εἰς τὴν ἀποψὶν αὕτην, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὴν προηγουμένην, λόγῳ τοῦ ὅτι ὑπάρχει τὸ στοιχεῖον τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, τῆς δωρεᾶς τοῦ Θεοῦ, ἢ ὁποῖα εἶναι ἀδιανόητος διὰ τὸν ἄνθρωπον, τονίζεται ὅτι τὸ σπουδαιότερον πρᾶγμα εἰς τὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου δὲν εἶναι αὐτὸ τὸ ὁποῖον κατανοεῖ κανεὶς διὰ τῆς γνώσεως, ἀλλ' αὐτὸ τὸ ὁποῖον συλλαμβάνει διὰ τῆς πίστεως. *

* Ἐκ τῆς ἀναλύσεως ταύτης τοῦ θέματος ὑπὸ τοῦ

κ. Βέλλα ενδιαφέρουν ἡμᾶς ἐνταῦθα ὅπως ἰδιαιτέρως τὰ ἐξῆς σημεία:

Κατὰ τὴν πρώτην ἀποψιν περὶ τῆς σχέσεως Θεοῦ καὶ ἱστορίας, κάθε γεγονός λαμβάνεται μεμονωμένως (π.χ. ὁ Ἀβραάμ, ἡ ἔξοδος, ὁ θάνατος καὶ ἡ ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ κ.λ.π.), ἔχει μέσα του πλήρη τὴν ἔννοιαν καὶ τὸν σκοπὸν του, καὶ δὲν ἀποβλέπει εἰς τίποτε ἄλλο, δὲν συνδέεται μὲ τὰ προηγούμενα καὶ τὰ ἐπόμενα ὀργανικῶς, ἀλλ' εἶναι εἰς τὰ ἐπὶ μέρους ἐφαρμογὴ μιᾶς γενικῆς ἀρχῆς, καθ' ἣν ἡ πίστις εἰς τὸν Θεὸν συνεπάγεται τὴν σωτηρίαν, ἡ δὲ ἁμαρτία τὴν τιμωρίαν. Κατὰ τὴν δευτέραν ἀποψιν δὲν λαμβάνονται τὰ γεγονότα μεμονωμένως, ἀλλ' ἐξετάζονται ὡς μία πορεία σχέσεων τοῦ Θεοῦ μὲ τὸν παλαιὸν καὶ τὸν νέον Ἰσραήλ. Τὸ κάθε γεγονός δὲν ἐξαντλεῖ τὴν ἔννοιάν του ἐντὸς ἑαυτοῦ ἀλλ' ἀποβλέπει εἰς κάποιο ἄλλο ποῦ ἀκολουθεῖ μετὰ ἀπὸ αὐτό. Τοῦτο εἶναι ἐξόχως σημαντικὸν διὰ τὸ θέμα μας. Καὶ ἡ δευτέρα ἀποψις δέχεται ὅτι ἡ ἱστορία εἶναι τὸ ἀποκλειστικὸν πεδίου τῆς θείας ἐνεργείας καὶ ἀποκαλύψεως. Πλὴν ὅμως ἡ προσδοκία ἑνὸς παραδείσου εἰς τὸ μέλλον, ἐνῶ ἐμψυχώνει καὶ ἀνυψώνει τὸν ἄνθρωπον, συγχρόνως τὸν ὀδηγεῖ εἰς κάποια ὑποτίμησιν τοῦ παρόντος. Διὰ τὴν πρώτην ἀποψιν θέμα ὑποτίμησης τοῦ παρόντος δὲν ὑπάρχει, ἐνῶ διὰ τὴν δευτέραν τὸ παρὸν δὲν εὐρίσκει τὸ πλήρωμά του μέσα εἰς τὸν ἑαυτὸν του ἀλλ' εἰς τὸ μέλλον. Τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι κατὰ κάποιο τρόπον τὸ παρὸν ὑποτιμᾶται ἔναντι τοῦ μέλλοντος; Τοῦτο ἔχει ὅπως ἰδιαιτέραν σημασίαν διὰ τὸ θέμα μας, ἀφοῦ ὁ σκοπὸς διὰ τὸν ὁποῖον μελετῶμεν αὐτὸ τὸ θέμα εἶναι νὰ ἴδωμεν ἂν ἡ Ὁρθοδοξία ἔχη μίαν ἀληθινὴν σχέσιν μὲ τὸ παρὸν ἢ τὸ ὑποτιμᾶ. Ἡ ἔμφασις εἰς τὸ μέλλον εἶδομεν ὅτι ὀδηγεῖ εἰς κάποια ὑποτίμησιν τοῦ παρόντος. Ἀλλ' αὐτὴ ἡ ὑποτίμησις δὲν σημαίνει οὔτε περιφρόνησιν οὔτε ἄρνησιν τῆς εὐθύνης διὰ τὸ παρὸν. Τὴν αὐτὴν ἰδέαν δυνάμεθα νὰ διατυπώσωμεν κατὰ διαφορετικὸν τρόπον. Τὰ προφητικά βιβλία περιέχουν προρρήσεις αἱ ὁποῖαι συνήθως εἶναι προρρήσεις διὰ καταστροφᾶς καὶ ὄχι δι' εὐδαιμονίαν ἐν τῷ μέλλοντι, εἶναι δηλ. ἀπαισιόδοξοι οἱ Προφῆται τοῦλάχιστον εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὸ παρὸν. Ἐκεῖνο μάλιστα ποῦ διακρίνει τοὺς πραγματικούς προφήτας ἀπὸ τοὺς ψευδεῖς εἶναι ἀκριβῶς ὅτι οἱ πρῶτοι προφητεύουν τὴν καταστροφὴν, ἐνῶ οἱ δεύτεροι τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ λαοῦ.

Ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ ἰδία ἡ ἱστορία τῆς θείας οἰκονομίας (Heilsgeschichte), δηλ. ἡ ἱστορία τῶν ἐκδηλώσεων τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ κόσμου, δὲν σημαίνει ὅτι οὕτως ἢ ἄλλως θὰ πραγματοποιήσῃ τελικῶς ὁ Θεὸς τὸ θέλημά των, ἀνεξαρτήτως αὐτοῦ τὸ ὁποῖον εἶναι διατεθειμένοι οἱ ἄνθρωποι νὰ πράξουν; Ἐντὸς αὐτῆς τῆς ἱστορίας ἡ ἔμφασις εὐρίσκειται ἐπὶ τῆς τελικῆς πραγματοποιήσεως τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ. Ἐν τοιαύτῃ ὅμως περιπτώσει ἡ εὐθύνη τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἡ συναίσθησις τῆς ἁμαρτίας δὲν

μειώνονται; Πολλοὶ Δυτικοὶ θεολόγοι κατηγοροῦν τὴν Ὁρθοδοξίαν ὅτι δὲν ἔχει σοβαρὰν καὶ αὐστηρὰν ἀντίληψιν περὶ τῆς ἁμαρτίας καὶ ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀνεπτυγμένη ἡ κοινωνικὴ διδασκαλία εἰς τὸν Ἀνατολικὸν Χριστιανισμόν, διότι ἐλλεῖπει τὸ στοιχεῖον αὐτὸ καὶ ἡ ἀνάπτυξις τῆς συναισθήσεως τῆς εὐθύνης διὰ τὸ παρὸν. Ὁ τονισμὸς τῆς ἁμαρτίας καὶ τῆς ἀποστασίας τῆς ἀνθρωπίνης ομάδος ἀπὸ τὸν Θεὸν ἀφ' ἑνὸς καὶ ὁ τονισμὸς τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ ἀφ' ἑτέρου, δὲν δημιουργεῖ ὅπωςδὴποτε κάποια ἀνεξαρτησίαν μετὰ τῶν πράξεων τῶν ἀνθρώπων ἐν τῷ παρόντι καὶ τῆς ἐνεργείας τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ μέλλοντι; Ποῦ εὐρίσκειται, ἐντὸς αὐτῶν τῶν πλαισίων, ἡ εὐθύνη τοῦ ἀνθρώπου διὰ τὸ παρὸν; Εἰς τὰ ἐρωτήματα αὐτὰ θὰ ἐπανέλθωμεν μεθ' ὅσα θὰ εἴπωμεν ἐν τοῖς ἐξῆς περὶ τῆς σχέσεως Θεοῦ καὶ ἱστορίας ἐν τῇ Κ. Διαθήκῃ.

Ὅπως εἶναι γνωστὸν, ἀποτελεῖ γενικὴν διδασκαλίαν τῆς Κ. Διαθήκης ὅτι εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Ἰ. Χριστοῦ, εἰς τὴν διδασκαλίαν του, εἰς τὸ ἔργον του, εἰς τὸν σταυρικὸν θάνατον καὶ τὴν ἀνάστασίν Του, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας, ἐπραγματοποιήθη ἡ Π. Διαθήκη, μὲ τὴν ἔννοιαν ὅτι ὄχι ἀπλῶς ἐπραγματοποιήθησαν αἱ προσδοκίαι τῶν Προφητῶν, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν ἔννοιαν ὅτι ὀλόκληρος ἡ ἱστορία τῆς Π. Διαθήκης εὔρε τὸν ἀληθινὸν της σκοπὸν εἰς τὴν ἔλευσιν τοῦ Χριστοῦ, εἰς τρόπον ὥστε θὰ ἡμυροῦσε κανεὶς νὰ εἴπη ὅτι ὀλόκληρος ἡ Π. Διαθήκη εἶναι ἀκατανόητος χωρὶς τὸν Χριστόν. Ἡ Π. Διαθήκη ὄχι μόνον ὡς πρόρρησις ἀλλὰ καὶ ὡς ἱστορικὴ πορεία εὐρίσκει τὸ νόημά της ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας, ἐντὸς τῆς Κ. Διαθήκης. Ὅχι μόνον τοῦ Ἰσραήλ, ἀλλὰ καὶ ὅλου τοῦ κόσμου ἢ παιδαγωγία, ὅπως φαίνεται ἀπὸ ὠρισμένα χωρία τῆς Ἀγ. Γραφῆς (βλ. π.χ. Πράξ. 14,16· Ρωμ. 11, 32), εὔρε τὸ πλήρωμά της ἐντὸς τῆς Κ.Δ. Ὑπάρχουν ἐν αὐτῇ ἐκφράσεις ὡς π.χ. «εἰς οὓς τὰ τέλη τῶν αἰώνων κατήντησεν» (Α' Κορ. 10, 11) ἢ «τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου» (Γαλ. 4, 4) καὶ τὰ ὅμοια. Ἐὰν ὅμως ἡ Κ. Διαθήκη ζῆ εἰς τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου καὶ εἰς τὰ τέλη τῶν αἰώνων, γεννᾶται ἀμέσως τὸ ἐρώτημα: ἡμεῖς οἱ Χριστιανοί, ποῦ ζῶμεν, ἐντὸς τῆς ἱστορίας ἢ πέραν αὐτῆς; Τὸ ἐρώτημα τοῦτο ἔχει ἀπασχολήσει σοβαρῶς τὴν σύγχρονον θεολογικὴν σκέψιν. Γνωρίζομεν τὴν ἔννοιαν τῶν ὄρων «τέλη τῶν αἰώνων», «πλήρωμα χρόνου» κ.λ.π. ἡ ἔννοια εἶναι ὅτι τελειώνει μία φάσις τοῦ κόσμου τόσοσον ριζικῶς, ὥστε νὰ νομίζη κανεὶς ὅτι ἔχει ἐνώπιόν του ἕνα τέλος, καὶ ὅτι ἀρχίζει μία νέα φάσις τοῦ κόσμου ἐντελῶς διάφορος τῆς πρώτης. Οἱ βιβλικὸι συγγραφεῖς δὲν σκέπτονται ὡς οἱ Ἕλληνες φιλόσοφοι, καὶ συνεπῶς δὲν πρέπει νὰ νομίσῃ κανεὶς ὅτι δέχονται ὡς διάφορον τὴν φύσιν τῆς μιᾶς φάσεως ἀπὸ τὴν φύσιν τῆς ἄλλης. Οἱ συγγραφεῖς τῆς Κ. Διαθήκης, ὅσον καὶ ἂν παρυσιαζόμεν τὴν δευτέραν φάσιν ὡς ριζικῶς διάφορον τῆς πρώτης, δὲν ἔχουν τὴν ἀντίληψιν ὅτι ἄλλη εἶναι ἡ φύσις τῆς μιᾶς καὶ ἄλλη ἡ φύσις τῆς

ἄλλης. Ἐν τῇ Κ. Διαθήκῃ ἔχομεν ἕνα μεγαλύτερον τονισμόν ἀπ' ὅ,τι εἰς τὰ τελευταῖα βιβλία τῆς Π. Διαθήκης καὶ τοὺς Ἀποκαλυπτικούς συγγραφεῖς τοῦ ἀτόμου εἰς τὰς σχέσεις του πρὸς τὴν ομάδα, καθὼς ἐπίσης καὶ ἕνα τονισμόν εἰς τὴν μετὰ θάνατον ζωὴν. Δὲν ἔχομεν ὅμως οὔτε ἐδῶ ἀνεπτυγμένην διδασκαλίαν περὶ ἀτόμου ἢ περὶ τῆς μετὰ θάνατον ζωῆς, ὥστε νὰ ὑπάρχῃ ριζικὴ διαφορὰ πρὸς τὴν Π. Διαθήκην, ἐν τῇ ὁποίᾳ αἱ δύο αὐταὶ διδασκαλίαι εὐρίσκονται εἰς ἐμβρυώδη μορφήν. Ἐπομένως δὲν ὑπάρχει ριζικὴ διαφορὰ μεταξύ Π. καὶ Κ. Διαθήκης. Εἶναι, λοιπόν, ἐρμηνευτικὸν λάθος νὰ κατανοοῦνται ὑπὸ ἑλληνιστικούς ὅρους τὰ πλέον ἀνεπτυγμένα ἐν τῇ Κ. Διαθήκῃ στοιχεῖα περὶ ἀτόμου καὶ μετὰ θάνατον ζωῆς, καὶ ὄχι ὑπὸ τοὺς βιβλικούς ὅρους ποὺ κατανοοῦνται ἐντὸς τῆς Π. Διαθήκης καὶ ἐντὸς τοῦ Ἰουδαϊσμοῦ. Ἡ υἰοθέτησις τῆς Π. Διαθήκης ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἀποτελεῖ μίαν ἀδιάφευστον μαρτυρίαν ὅτι οἱ ὅροι αὐτοὶ καὶ αἱ ἐκφράσεις αὐταὶ ἐντὸς τῆς Κ. Διαθήκης πρέπει νὰ ἐρμηνεύωνται ὑπὸ τὴν βιβλικὴν ἄποψιν καὶ ὄχι ἀπὸ τὴν ἑλληνιστικὴν γνωστικὴν ἄποψιν. Θέσασα ἡ Ἐκκλησία ὡς θεμέλιον τῆς διδασκαλίας τῆς τῆν Π. Διαθήκην, διετήρησε τὴν ἱστορίαν τῆς θείας οἰκονομίας, τὴν σχέσιν δηλ. ἐκείνην πρὸς τὴν ἱστορίαν τοῦ προσωπικοῦ Θεοῦ τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εὐσπλαχνίας, καὶ τὸ ἐσχατολογικὸν στοιχεῖον, τὸν δείκτην δηλ. πρὸς τὸ τέλος, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς ἀπολυτρωτικὰς θρησκείας τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ πρὸς τὰ ἑλληνιστικὰ φιλοσοφήματα, τὰ ὁποῖα οὔτε προσωπικὸν Θεὸν ἐγνώριζαν μὲ τὴν βιβλικὴν ἔννοιαν, οὔτε εἶχον συνείδησιν τῆς ἐννοίας τῆς λυτρώσεως ἐν τῇ ἱστορίᾳ, οὔτε πρὸς οἰονδήποτε «τέλος» ἀπέβλεπον.

Ὁ Bultmann γράφει ἐπὶ τοῦ θέματος τὰ ἐξῆς ἐνδιαφέροντα: «Ἡ μήπως ἢ ἀπόδειξις ἐκ τῆς προφητείας ἔχει μίαν ἱστορικῶς μὲν ἀναπόφευκτον καὶ ἐπικίνδυνον ἀλλὰ δευτερεύουσαν ἐπίδρασιν εἰς τὴν σκέψιν καὶ τὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας; Μήπως ἢ σημασία τῆς Π. Διαθήκης διὰ τὴν χριστιανικὴν κοινότητα δὲν εἶναι ὅτι διατηρεῖ ζωντανὴν μέσα εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τὴν συνείδησιν ὅτι ἡ χριστιανικὴ Ἐκκλησία εἶναι μίαν ἐσχατολογικὴν κοινότητα, ὅτι ὁ σκοπὸς τῆς ἱστορίας πραγματοποιεῖται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ; Ἡ Ἐκκλησία θὰ συλλάβῃ ἑαυτὴν ὡς μίαν ὄργανωσιν, ἢ ὁποῖα ἀποτελεῖται ἀπὸ διάφορα ἄτομα ποὺ ἐνώνονται μεταξύ των βάσει κοινῆς τινος κατανοήσεως γενικῶν ἀληθειῶν ἢ γενικῶν πρακτικῶν σκοπῶν, ἢ ἡ Ἐκκλησία θὰ ἐννοήσῃ τὸν ἑαυτὸν τῆς, συμφώνως πρὸς τὴν Π.Δ., ὡς «λαὸν τοῦ Θεοῦ» ποὺ καλεῖται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐν Χριστῷ; Διὰ τὸν ἔθνικὸν Χριστιανισμόν ὁ κίνδυνος νὰ θεωρήσῃ ἑαυτὸν ὡς μίαν Ἰουδαϊκὴν αἵρεσιν δὲν ἦτο μέγας. Πολὺ μεγαλύτερος αὐτοῦ ἦτο ὁ κίνδυνος νὰ ἀντιληφθῇ ἑαυτὸν ἀπλῶς ὡς μίαν «νέαν θρησκείαν», ἐν ἀντιθέσει πρὸς τοὺς Ἰουδαίους καὶ τοὺς Ἐθνικούς, ὡς μίαν «νέαν θρησκείαν», ἢ ὁποῖα στηρίζεται εἰς τὴν πρόοδον τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ ὑπὸ τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ

κίνδυνος αὐτὸς ἤμπορεῖ νὰ ἀποφευχθῇ διὰ μιᾶς ἐξακολουθητικῆς κατοχῆς τῆς Π. Διαθήκης. Μόνον ἡ Π. Διαθήκη ἠδύνατο νὰ ἀποτρέψῃ ἕνα τοιοῦτον κίνδυνον, νὰ ἀφομοιωθῇ δηλ. ὁ Χριστιανισμὸς πρὸς τὸ σύνολον τῶν ἱστορικῶν θρησκειῶν τῆς ἐποχῆς, ἀφοῦ ἡ Π. Διαθήκη διδάσκει μίαν ἀντίληψιν περὶ τοῦ Θεοῦ, κατὰ τὴν ὁποῖαν ὁ Θεὸς ἔρχεται εἰς ἐπαφήν μὲ τοὺς ἀνθρώπους ἐντὸς τῆς ἱστορίας, καὶ ὁ ἀνθρώπος ἀποκτᾷ συνείδησιν τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς φύσεως του ὄχι διὰ μιᾶς ἐλευθέρως πτήσεως τῆς σκέψεως, ἀλλὰ διὰ μιᾶς ἱστορικῆς συναντήσεως. Διὰ τὴν Π. Διαθήκην ὁ Θεὸς δὲν εἶναι ἕνας κοσμικὸς νόμος, ὅπως εἶναι ὁ Θεὸς τῶν φιλοσόφων καὶ τῶν ἄλλων ἐξωβιβλικῶν θρησκειῶν, προσιτὸς εἰς τὴν σκέψιν καὶ τὴν ἔρευναν, ἀλλ' εἶναι ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἀποκαλύπτει ἑαυτὸν εἰς τὴν πορείαν τῶν γεγονότων τῆς ἱστορίας. Ἡ διατήρησις τῆς Π. Διαθήκης δι' αὐτὸν τὸν λόγον πρόκειται νὰ εἶναι τὸ ἀντίβαρον ἐναντι τῶν ἰδεῶν τῆς «φυσικῆς θεολογίας», ἢ ὁποῖα γρήγορα ἤρchiσε νὰ προωθῆ τὰς ἀπόψεις τῆς ἐντὸς τῆς θεολογικῆς σκέψεως τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ ἰδέα ὅτι ὁ Θεὸς ἀποκαλύπτει ἑαυτὸν εἰς ὅ,τι πράττει ἐντὸς τῆς ἱστορίας θὰ διατηρηθῇ ζωντανὴ χάρις εἰς τὴν Π. Διαθήκην καὶ δι' αὐτῆς τῆς ἰδέας θὰ διατηρηθῇ ἢ δυνατότης τῆς κατανοήσεως τοῦ προσώπου τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ Σταυροῦ διὰ τὸ παρόν...» (Theology of the N. Testament, Transl. ὑπὸ K. Grobel, SCM Press, London, 1952, σελ. 117-118). Τὸ ἐρώτημα ποὺ τίθεται ἐδῶ ὡς πρὸς τὸν Χριστιανισμόν καὶ τὴν Ἐκκλησίαν τίθεται κάπως ὠμότερον ἀπ' ὅ,τι εἰς τὴν Π. Διαθήκην διὰ τῆς Heilsgeschichte. Ὁ Χριστὸς εἶναι ἐντὸς τῆς ἱστορίας ἢ πέραν αὐτῆς; Ἡ, ὅπως τίθεται τὸ ἐρώτημα εἰς τὴν σύγχρονον θεολογίαν, ὁ Χριστὸς εἶναι τὸ «τέλος» τῆς ἱστορίας (Bultmann κ.ἀ.), ἢ τὸ «κέντρον» τῆς ἱστορίας (Cullmann); Ἡ διαφορὰ μεταξύ τῶν δύο αὐτῶν ἀπόψεων εἶναι μεγάλη. Ἐὰν δεχθῶμεν τὴν ἄκρως ἐσχατολογικὴν ἄποψιν τοῦ Bultmann, ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι τὸ «τέλος» τῆς ἱστορίας, ὅτι δηλ. ὁλόκληρος ἡ Κ. Διαθήκη εἶναι ἕνα κήρυγμα περὶ τῆς κρίσεως καὶ τῆς ἐλευσεως τοῦ τέλους (ἀσχετῶς πρὸς τὴν «ἀπομύθευσιν» καὶ τὴν κατὰ ὑπαρξιακὸν τρόπον ἐρμηνείαν ἢ παρερμηνείαν τοῦ γεγονότος αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Bultmann), ἔάν, πράγματι, ὁ Χριστὸς εἶναι τὸ τέλος τῆς ἱστορίας, τότε τὸ παρόν καταντᾷε κάτι τὸ ὁποῖον στερεῖται ἀληθοῦς σημασίας. Ἐὰν δεχθῶμεν ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι τὸ κέντρον τῆς ἱστορίας, δηλ. ὅτι τὸ παρελθὸν λήγει εἰς τὸν Χριστόν, ἀπὸ τοῦ ὁποῖου ἄρχεται ἕνα νέον παρόν, τότε τὸ παρόν ἔχει κάποιαν ἔννοιαν. Μεταξύ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς β' παρουσίας ὑπάρχει αὐτὸ τὸ παρόν, τὸ παρόν τῆς Ἐκκλησίας, κατὰ τὸ ἑποῖον Χριστὸς ὁ ἀναστὰς εὐρίσκειται ἐν μέσῳ ἡμῶν. Τὸ παρόν τοῦτο συνίσταται εἰς τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἀναστάντος Χριστοῦ εἰς τὰς σχέσεις τῶν ἀτόμων καὶ τῶν κοινωνικῶν θεσμῶν κάθε ἐποχῆς. Κατὰ τὴν ἐσχατολογικὴν ἄποψιν τοῦ Bultmann δὲν μένει περιθώριον διὰ τὸ παρόν, διότι ὁ ἀνθρώπος ἀπ'

εὐθείας ἀντιμετωπίζει τὴν κρίσιν τοῦ Θεοῦ ἐπ' αὐτοῦ καὶ ζῆ τὸ ἔσχατον κατὰ ἓνα τρόπον «ἄμεσον» καὶ τελείως «ἀτομικόν», ὡς νὰ πρόκειται περὶ ἑνὸς ψυχολογικοῦ shock.

Ἡμεῖς δὲν διακρίνομεν μεταξύ θεολογίας τοῦ Ἰησοῦ καὶ θεολογίας τῆς πρώτης Ἐκκλησίας. Ἄλλὰ καὶ αὐτοὶ ποὺ διακρίνουν μεταξύ κηρύγματος τοῦ Ἰησοῦ καὶ θεολογίας τῆς Ἐκκλησίας, ὅταν ἀντιμετωπίζουν τὴν Κ. Διαθήκην ὡς ἔχει σήμερον καὶ ὄχι εἰς κάποιο προηγούμενον δῆθεν στρώμα τῆς, τὸ ὁποῖον ἐρμηνεύουν ὡς ἀντιπροσωπευτικὸν τῶν ἀπόψεων τοῦ Ἰησοῦ καὶ ὄχι τῆς πρώτης Ἐκκλησίας, καὶ αὐτοὶ ἀκόμη ἀναγνωρίζουν ἐντὸς τῆς Κ. Διαθήκης τὴν περίδον τῆς Ἐκκλησίας μεταξύ τῆς ἀναστάσεως καὶ τῆς β' παρουσίας. Ποῖα τὰ χαρακτηριστικὰ αὐτῆς τῆς περιόδου τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως παρουσιάζονται μέσα εἰς τὰ βιβλία τῆς Κ. Διαθήκης; Παρουσιάζονται ὑπὸ διαφόρους μορφάς: α) Ἔχομεν πολλοὺς ὄρους καὶ πολλὰς εἰκόνας, δι' ὧν ἐκφράζεται τὸ αἶσθημα τῆς πληρώσεως, ὅτι δηλ. εἰς τὴν ζωὴν τῶν πρώτων Χριστιανῶν τελειοῦται τὸ πλήρωμα τῆς θείας βουλῆς, ἐκπληροῦνται αἱ προσδοκίαι τῆς Π. Διαθήκης καὶ ὅλοι οἱ εὐγενεῖς πόθοι τῆς ἀνθρωπότητος. β) Διὰ πλήθους ὄρων καὶ εἰκόνων, ἐξ ἄλλου, ἐκφράζεται ἔντονος ἡ ἐλπίς διὰ μίαν τελείωσιν τοῦ παρόντος ἐν τῷ μέλλοντι. (Βλ. L. Cerfaux, *La Théologie de l' Eglise suivant St. Paul*, 1949). Καὶ τὰ δύο αὐτὰ στοιχεῖα ὑπάρχουν: Τὸ αἶσθημα τῆς ἐκπληρώσεως καὶ συγχρόνως ἡ ἐλπίς καὶ ἡ πίστις ὅτι ὅλα θὰ τελειωθοῦν εἰς τὸ μέλλον. Ὑπὸ μίαν ἄλλην μορφήν παρουσιάζεται ἡ αὐτὴ ἐμπειρία εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν ἠθικὴν ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου, τὴν ἐντολὴν τοῦ Χριστοῦ ἢ τὸ Εὐαγγέλιον ὑπὸ τὴν ἐννοίαν τῆς καθημερινῆς πράξεως. Ἄλλου ἡ ζωὴ τοῦ Χριστιανοῦ ἐν τῇ Κ. Διαθήκῃ παρουσιάζεται εἰς τὸν τύπον τῆς ὀριστικῆς ἐγκλίσεως, δηλ. περιγράφεται ὡς ἡ κατάστασις τοῦ ἀνθρώπου ἐν Χριστῷ μετὰ τὴν ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου, ὡς ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου ἢ τῆς Ἐκκλησίας ἤδη ἐντὸς τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Ἡ ὀριστικὴ αὐτὴ διατύπωσις (indicative) δεικνύει ὅτι ὁ ἀνθρώπος μετὰ τὸ βάπτισμα ἔχει ἐνταχθῆ πλέον εἰς μίαν νέαν κατάστασιν, εὐρίσκεται ἀπὸ τοῦδε ἐντὸς τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Ἀπὸ τὴν ἄλλην πλευρὰν ὁμως ἔχομεν τὴν προστακτικὴν (imperative) διατύπωσιν, ποὺ περιγράφει τὴν θέσιν τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὴν δωρεάν τοῦ Θεοῦ ἐντὸς τῆς ἱστορίας. Ἡ θέσις αὐτὴ συνίσταται εἰς τὰς ἐντολὰς ποὺ δίδονται εἰς τὸν ἀνθρώπον. Βλέπομεν καὶ ἐδῶ τὴν ἀμφίβιον αὐτὴν κατάστασιν, καθ' ἣν ὁ ἀνθρώπος εἶναι μέλος τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ καὶ συγχρόνως πολίτης αὐτοῦ τοῦ κόσμου πρὸ τοῦ «τέλους». Ἡ Ἐκκλησία εἶναι τὸ τέρας τῆς ἱστορίας τῆς θείας οἰκονομίας, συγχρόνως ὁμως εἶναι ἐντὸς τῆς ἱστορίας τῆς θείας οἰκονομίας. Εἶναι συγχρόνως ὁ παράδεισος καὶ ὁ δρόμος πρὸς τὸν παράδεισον. Ἔχομεν αὐτὴν τὴν ἀμφίβιον κατάστασιν ὅσον ἀφορᾷ τὸν λαὸν τοῦ Θεοῦ καὶ τὰ άτομα. Ποῖα εἶναι ἡ σχέσις αὐτῆς τῆς

ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας πρὸς τὸ παρόν, πρὸς τὴν ἱστορίαν; Ἡ ἀπάντησις ποὺ μπορεῖ νὰ δώσῃ κανεὶς ἀδιστακτικῶς εἰς τὸ ἐρώτημα εἶναι μία: ἡ σχέσις εἶναι δημιουργικὴ. Τοῦτο ἰσχύει δι' ὅλας τὰς περιπτώσεις εἰς τὰς σχέσεις τῶν μελῶν τῆς πρώτης Ἐκκλησίας μεταξύ των καὶ μετὰ τὸ περιβάλλον των. Ἔχομεν δηλ. μίαν συνεχεῖ ἀντιμετώπισιν τοῦ κόσμου ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας, μίαν συνεχεῖ μεταμόρφωσιν, μετάπλασιν τοῦ περιβάλλοντος. Ὁ ἀναστάς Κύριος ὡς παρὼν ἐν μέσῳ τῶν Μαθητῶν του μεταμορφώνει τὴν ζωὴν τῶν ἀνθρώπων ὡς ὁμάδος καὶ διὰ τῆς ὁμάδος μεταπλάσσει, μεταμορφώνει καὶ δημιουργεῖ τὴν ἱστορίαν. Ἐκ τῆς Κ. Διαθήκης εἰδικότερον εἰς τὸ Εὐαγγέλιον τοῦ Λουκᾶ καὶ εἰς τὰς Πράξεις εὐρίσκει κανεὶς τὴν γραμμὴν αὐτὴν εἰς τὴν σκέψιν τοῦ ἱ. συγγραφέως. Ἡ ἐσχατολογία εἶναι ἐσχατολογία, ὁ Κύριος εἶναι ἐγγύς, συγχρόνως ὁμως ὁ Χριστιανισμὸς εἶναι δημιουργικὴ πορεία σαρωτικὴ διὰ τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ πονηροῦ ποὺ συναντᾷ, πορεία μεταπλαστικὴ. Οὐδέποτε ὁμως αὐτὴ ἡ μεταμορφωτικὴ δύναμις, ὅπως τὴν εὐρίσκομεν εἰς τὴν Κ. Διαθήκην, ὑποκαθιστᾷ τὴν πληρότητα τοῦ «τέλους», τὴν πληρότητα τῆς βασιλείας. Ὁ μόνος τρόπος δηλ. νὰ ἀποφυγῇ ὁ ἀνθρώπος τὴν εἰδωλολατρείαν, τὴν προσκόλλησιν εἰς κάποιον σημεῖον τῆς ἱστορικῆς του ζωῆς ὡς νὰ ἦτο αὐτὸ τὸ «τέλος», ὁ μόνος τρόπος ἀποφυγῆς αὐτῆς τῆς εἰδωλολατρείας καὶ τῆς ἐξασφαλίσεως μιᾶς δημιουργικῆς ζωῆς πρὸς τὰ πρόσω εἶναι ἡ ἐμπιστοσύνη ὄχι εἰς τὸν ἑαυτὸν μας, ἀλλ' εἰς τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ ποὺ πρόκειται νὰ ἐκδηλωθῇ εἰς τὸ μέλλον πέραν ἀπὸ κάθε τι ποὺ φανταζόμεθα ἢ ἡμποροῦμεν. Πρόκειται ἐδῶ περὶ ἑνὸς μυστηρίου, περὶ μιᾶς βασιλευστικῆς ἀποκαλύψεως τῆς ἀνθρωπίνης πραγματικότητος ἐντὸς τῆς ἱστορίας, ὅτι δηλ. ἡ ἱστορία τότε εἶναι δημιουργικὴ καὶ μεταμορφωτικὴ, ὅταν ὁ ἀνθρώπος δὲν εἶναι εἰδωλολάτρης· καὶ δὲν εἶναι εἰδωλολάτρης, ὅταν δὲν ἐμπιστεύεται εἰς τὸν ἑαυτὸν του ἀλλ' εἰς τὴν δωρεάν τοῦ Θεοῦ, ποὺ εὐρίσκεται εἰς τὸ μέλλον. Μόνον ὑπ' αὐτὸν τὸν ὄρον, κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἁγίας Γραφῆς, τὸ παρόν ἔχει νόημα καὶ εἶναι μεταπλαστικόν, ὅταν δηλ. ὁ ἀνθρώπος ἀτενίζῃ πρὸς τὸ μέλλον καὶ περιμένῃ τὰ πάντα ἀπὸ τὰ χέρια τοῦ Θεοῦ. Εἶναι μία παράδοξος κατάστασις ποὺ σχετίζεται μετὰ τὸν παράδοξον τῆς ὑποστάσεως τοῦ ἀνθρώπου, ποὺ συνίσταται εἰς τὸ γεγονός τῆς πτώσεως καὶ συγχρόνως εἰς τὸ ἔργον τῆς ἀπολυτρώσεως διὰ τοῦ ἔργου τοῦ Χριστοῦ.

* *

Ἐπανέρχομαι τώρα εἰς τὰ ἐρωτήματα, τὰ ὁποῖα ἐτέθησαν ἐν τέλει τῶν περὶ Θεοῦ καὶ ἱστορίας κατὰ τὴν Π. Διαθήκην: α) Ὑποτιμοῦν οἱ Προφῆται τὸ παρόν, ὅταν υἰοθετοῦν τὴν ἀποψιν περὶ Heilsgeschichte; Δὲν θὰ χρειασθῇ νὰ εἴπωμεν πολλὰ περὶ αὐτοῦ. Ὅλοι γνωρίζομεν τὴν ζωὴν καὶ τὸ ἔργον των. Τόσον ἡ ζωὴ ὅσον καὶ τὸ ἔργον τῶν Προφη-

ΖΩΗ ΚΑΙ ΕΡΓΟΝ ΤΩΝ ΕΞ ΗΠΕΙΡΟΥ ΟΡΜΩΜΕΝΩΝ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΩΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΩΝ

Διά συνοδικής απόφασεως ἐγνώρισεν ἐγκυκλίως, ἀπὸ 21 Σεπτεμβρίου 1893, τοῖς Ἀρχιερεῦσι τοῦ Θρόνου, ὅτι ὁ ἄνευ ἐπίσκοπικῆς ἀδείας ἦτοι λάθρα εὐλογοῦμενος γάμος εἶναι ἄκυρος, θεωρούμενος ὡς μηδέποτε γενόμενος, ὁ δὲ ἱερολογήσας αὐτὸν ἱερεὺς ὑπόκειται εἰς βαρυστάτας κυρώσεις. Ἀπαράδεκτος δ' ἐκ τούτου εἶναι πᾶσα αἴτησις πρὸς ἀναγνώρισιν τοῦ οὕτω γενομένου Μυστηρίου⁴³⁰.

430. Αὐτόθι, σελ. 390, Μαυροπούλου, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 24.

τῶν κάθε ἄλλο παρὰ ὑποτίμησιν διὰ τὸν παρὸν παρουσιάζουν. β) Ὁ μεγαλύτερος ἀριθμὸς τῶν προρρήσεων καταστροφῶν ἐν σχέσει πρὸς τὰς προρρήσεις εὐδαιμονίας δηλώνει ἀπαισιδοξίαν; Ἡ ἀπάντησις εἶναι ὅτι δὲν ὑπάρχουν αὐταὶ αἱ προρρήσεις ἕνεκα ἀπαισιδοξίας διὰ τὸ παρὸν, ἀλλὰ κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τοὺς ψευδοπροφήτας, ποὺ ἐκήρυττον τὴν εὐδαιμονίαν διὰ νὰ γίνωνται ἀρεστοί, οἱ ἀληθινοὶ Προφῆται ἐτόνιζον τὴν καταστροφὴν ποὺ θὰ ἀκολουθήσῃ ἕνεκα τῆς ἀπειθείας τοῦ λαοῦ. Ἐπίσης διὰ τοῦ κηρύγματος περὶ καταστροφῆς ἐπιδιώκουν νὰ ἐξάρουν τὴν εὐθύνην τοῦ ἀνθρώπου διὰ τὴν τύχην του ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Αἱ προρρήσεις, αἱ ἀραὶ καὶ οἱ ταλανισμοὶ τῶν Προφητῶν τονίζουν ὅλους ἰδιαιτέρως τὴν εὐθύνην τοῦ ἀνθρώπου διὰ τὴν τύχην του ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Εἶναι γνωστὴ ἡ διδασκαλία τῶν Προφητῶν περὶ τιμωρίας τοῦ κακοῦ. Μερικοὶ ἐκ τῶν Προφητῶν φθάνουν εἰς τὴν θαυμασίαν ἐκείνην ἄποψιν ὅτι ὁ Θεὸς ἐγκαταλείπει τὸν κόσμον εἰς τὸ κακὸν μέχρι πώρωσεως, ἔτσι ὥστε ἡ ἰδία ἡ πώρωσις νὰ εἶναι ἡ τιμωρία τοῦ κακοῦ. γ) Ποίαν θέσιν ἔχει ἡ εὐθύνη τοῦ ἀνθρώπου διὰ τὸ παρὸν ἐντὸς τῶν πλαισίων τῆς ἀπόψεως περὶ Heilsgeschichte, περὶ ἐκδηλώσεως τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ εἰς τὸ τέλος τῆς ἱστορίας; Ἡ ἀπάντησις εἶναι ἡ ἐξῆς: Εἶναι ἀδύνατον ὁ ἄνθρωπος νὰ εὕρη τὸν καλύτερον ἑαυτὸν του, νὰ νοιώσῃ τὸ βάθος καὶ τὸ μέγεθος τῆς ἁμαρτίας καὶ τῆς εὐθύνης του χωρὶς τὴν ἀπόγνωσιν ἀπὸ τὸν ἑαυτὸν του, ποὺ συνδέεται μὲ τὴν «μετάνοιαν», δηλ. τὴν ἀπόλυτον ἐξάρτησιν τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ. Αὐτὸ εἶναι τὸ βαθύτερον μήνυμα τῆς Κ. Διαθήκης ὅσον ἀφορᾷ τὴν σχέσιν τοῦ Θεοῦ μὲ τὴν ἱστορίαν, τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὴν ζωὴν του καὶ μὲ τὸν συνάνθρωπόν του.

Τὸ συμπέρασμα πάντων τῶν ἀνωτέρω εἶναι ὅτι διὰ τὴν Π. καὶ Κ. Διαθήκην τὸ μέγιστον ἀγαθὸν τοῦ ἀνθρώπου εὐρίσκεται εἰς χεῖρας τοῦ Θεοῦ, εἶναι δῶρον τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ, καὶ ὄχι ἀμοιβὴ τῆς ἀξίας ἢ τῶν ἔργων τοῦ ἀνθρώπου, τὸν ἀναμένει δὲ εἰς τὸ μέλλον, ὄχι ἀπλῶς μετὰ θάνατον ἀλλ' ἐντὸς τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Εἰς τὴν πίστιν αὐτὴν ἐδραιωμένη ἡ ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ πιστοῦ ἔχουν ἀπεριοριστοὺς δυνατότητος δημιουργίας νέας

Ἀναφέρεται δ' ὅτι Νεόφυτος ὁ Η', παρὰ τὴν ἀντίθετον γνώμην τῆς Ἱ. Συνόδου, διέζευξε τὸν τέως βασιλέα τῆς Σερβίας Μιλᾶνον Α' Ὀβρένοβιτς ἀπὸ τῆς βασιλείας αὐτοῦ Ναθαλίας, μετὰ τῆς ὁποίας εἶχεν ἔλθει εἰς σφοδρότατας καὶ ἀλλεπαλήλους συγκρούσεις εἰς τὸν ἰδιωτικὸν αὐτῶν βίον. Ἀργότερον ὁμως συνεφιλιώθησαν⁴³¹. Πιθανῶς εἰς τοῦτο συνετέλεσεν ἡ αὐτοπρόσωπος παρέμβασις

431. Αὐτόθι. «Μ. Ἑλ. Ἐγκυκλοπαιδεία», τόμ. Γ', σελ. 680 καὶ τόμ. ΙΖ', σελ. 214.

ζωῆς καὶ νέων συνθηκῶν διαβιώσεως ἐντὸς τῆς ἱστορίας. Ὁ ἄνθρωπος κατὰ τὴν Ἀγ. Γραφήν ἔχει ἓνα ἀληθινὸν παρὸν, μόνον καὶ μόνον διότι ἔχει ἓνα «μέλλον». Ἡ ἔννοια τοῦ μέλλοντος ἔχει περαστίαν σημασίαν διὰ τὴν χριστιανικὴν σκέψιν περὶ τοῦ παρόντος. Ἀλλ' ἡ πίστις εἰς κάποιαν μέλλουσαν σωτηρίαν, ποὺ θεᾶται ἀπαθῶς τὸ παρὸν καὶ τὸ προσπερνᾷ ἢ τὸ περιφρονεῖ, ἀποτελεῖ πίστιν ἄλλων θρησκειῶν ἢ θρησκευτικῶν φιλοσοφιῶν, ὄχι ὁμως τῆς Π. καὶ Κ. Διαθήκης. Ὅπου συναντᾷ κανεὶς τὴν πίστιν εἰς μίαν μέλλοντικὴν σωτηρίαν, ἡ ὁποία ὁμως παρακάμπτει τὸ παρὸν ἢ τὸ ἀντιμετωπίζει ἀπαθῶς, ἡ πίστις αὐτὴ, καὶ ὅταν ἀπαντᾷ ἐντὸς Χριστιανικῶν κύκλων, δὲν ἔχει τὴν προέλευσιν τῆς εἰς τὴν Π. καὶ τὴν Κ. Διαθήκην ἀλλ' εἰς κάποιαν ἐξωβιβλικὴν θρησκευτικὴν φιλοσοφίαν.

Εἶναι φανερόν ἐκ τῶν ἀνωτέρω ὅτι ἡ ὀρθὴ σχέσις παρόντος καὶ μέλλοντος ἐν τῇ χριστιανικῇ σκέψει ἀποτελεῖ τὸν γνώμονα τῆς ὀρθῆς πίστεως εἰς ὅ,τι ἀφορᾷ τὴν σχέσιν τοῦ Θεοῦ πρὸς τὴν ἱστορίαν κατὰ τὴν Ἀγίαν Γραφήν.

ΣΑΒΒΑΣ ΑΓΟΥΡΙΔΗΣ
Καθηγητῆς τοῦ Παν/μίου Θεσ/νίκης

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Βλέπε τὰ κάτωθι ἔργα:

Βα.σ. Βέλλα, Θεὸς καὶ ἱστορία ἐν τῇ Ἰσραηλιτικῇ Θρησκείᾳ, Ἀθήναι 1934.

R. Bultmann, Theology of the New Testament, London, 1952.

L. Cerfaux, La Théologie de l'Église suivant St. Paul, 1949.

W. Eichrodt, Theologie des Alten Testaments, Leipzig, 1955.

Fr. Grant, An Introduction to N.T. Thought, Abington Press, 1950.

A. Richardson, An Introduction to the Theology of the New Testament, Harper and RRS. 1958.

H. H. Rowley, The Rediscovery of the Testament, Philadelphia, 1956.

τοῦ Πατριάρχου κατὰ τὴν ἐπίσημον ἐπίσκεψιν τῆς βασιλομήτορος Ναθαλίας, γενομένην κατὰ Μάρτιον τοῦ 1892, εἰς τὰ Πατριαρχεῖα, ἔνθα τῆς ἐπεφυλάχθη ἐνθουσιώδης καὶ τιμητικὴ ὑποδοχὴ. Μετὰ διετίαν (1894), κατ' Ἰούνιον μῆνα, ἐπηκολούθησεν ὡσαύτως ἐπίσημος ἐπίσκεψις τοῦ υἱοῦ αὐτῆς βασιλέως τῆς Σερβίας Ἀλεξάνδρου Α' Ὀβρένοβιτς, γεγονός ἀξιωματικῶν, κατ' ὅσον διὰ πρώτην φοράν, μετὰ τὴν κατάλυσιν τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας, ὀρθόδοξος βασιλεὺς ἐπεσκέπτετο ἐπίσημως τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ⁴³².

Συνοδικῶς ἐπελήφθη ὡσαύτως καὶ ἐτέρων σοβαρῶν θεμάτων ὁ Νεόφυτος, ὡς ἦσαν α) τὸ τοῦ φορολογικοῦ συστήματος, β) τὸ τῆς Μητροπόλεως Τραπεζοῦντος, γ) τὸ τῆς κοινότητος Μυτιλήνης, δ) τὸ τῆς ἐκδικάσεως τῆς περιπλόκου Χιακῆς κληρονομίας, ε) τὸ τῆς ἀρπαγῆς τοῦ ἐν Φιλιππουπόλει Ναοῦ τῆς Ἁγίας Κυριακῆς ὑπὸ τῶν βουλγάρων, ὡς ἐπίσης καὶ τῆς ἐν Ἀν. Ρωμυλίᾳ Μονῆς τοῦ Βατοκόβου, καὶ ζ) τὸ τῆς περιουσίας τοῦ Μητροπολίτου Μαρωνείας Χρυσάνθου Ἱεροκλέους, δι' ὃ κατηγοροῦντο ἦ τε τῆς ἐπαρχίας ταύτης Δημογεροντία καὶ ὁ ἐν Μαρωνείᾳ τότε ἀρχιερατεύων Γαβριήλ Ἰατροδάκης, ὁ μετὰ ταῦτα Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης ⁴³³.

Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἐπίσης τοῦ αὐτοῦ Πατριαρχου α) ἐτροποποιήθη ὁ κανονισμὸς τῆς πατριαρχικῆς κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς, β) ἀνεθεωρήθη ὁ κανονισμὸς τῆς κεντρικῆς ἐκκλησιαστικῆς ἐπιτροπῆς ⁴³⁴, γ) συνεζητήθη ὁ νέος κανονισμὸς τοῦ Ζαπτείου Παρθεναγωγείου, δ) ἐθεωρήθη καὶ αὐτὸς ὁ ἐκκλησιαστικὸς κανονισμὸς τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Κων/λεως ⁴³⁵ καὶ ε) διενεργήθη ἔρανος καὶ ἐκ τοῦ συλλεγέντος ποσοῦ ἀνωκοδομήθησαν τὰ ἐκ τῶν σεισμῶν τοῦ 1894 καταρρεῦσαντα κτήρια τῆς τε Θεολογικῆς Σχολῆς Χάλκης, Ἱ. Ναῶν καὶ λοιπῶν φιλανθρωπικῶν Ἰδρυμάτων ⁴³⁶.

Κατὰ Φεβρουάριον 1893 ἐγένετο ἐξόφλησις τῶν ἐξ 174000 ρουβλίων χρεῶν τοῦ ἐν Μόσχᾳ Μετοχίου τοῦ Πατριαρχείου Κων/λεως πρὸς τὴν ἐν αὐτῇ Τράπεζαν, δι' ἰσοπόσου δωρεᾶς τοῦ αὐτοκράτορος πασῶν τῶν Ρωσιῶν Ἀλεξάνδρου Γ'. Ὡσαύτως, κατ' Ἰούλιον μῆνα τοῦ αὐτοῦ ἔτους, ἐδωρήθησαν εἰς τὸ Πατριαρχεῖον παρὰ τοῦ ἐν Ὀδησσῶ Γ. Μαρσλῆ μία πολύτιμος πατριαρχικὴ στολὴ, δώδεκα ἱερατικαὶ καὶ ἕξ διακονικαὶ ἀργυροῦφαντοι, κεχρυσωμένα ⁴³⁷.

Ἡ πατριαρχεῖα τοῦ Νεοφύτου ἦτο ἀσφαλῆς καὶ γόνιμος ἐφ' ὅσον συμπαρίστατο αὐτῷ ὁ Ἡρακλείας Γερμανός. Δυστυχῶς ὅμως παρασυσρθεῖς ὁ Πατριάρχης ἐκ κακῶν εἰσηγήσεων, ἰδίᾳ τῶν συγ-

γενῶν αὐτοῦ, ἀπεμάκρυνε τὸν ἐν λόγῳ Ἱεράρχην, κατὰ Φεβρουάριον 1894, ἐκ τε τῆς Ἱ. Συνόδου, τῆς Προεδρίας τοῦ Δ.Ε.Μ. Συμβουλίου, ἀντὶ τοῦ ὁποίου διώρισε τὸν Κυζίκου Νικοδήμου, καθὼς ἐπίσης καὶ ἐκ τῆς Προεδρίας τῆς ἐφορίας τῶν ἐθνικῶν φιλανθρωπικῶν Καταστημάτων. Ἀντ' αὐτοῦ δὲ ἐτοποθέτησεν τὸν Νικαίας Ἱερώνυμον. Ὡσαύτως ἐκ τῆς Ἱερ. Συνόδου ἀπέλυσε τοὺς φίλους αὐτῷ Μητροπολίτας Χαλκηδόνος Ἰωακείμ, Ἰωαννίνων Γρηγόριον, Χαλδίας Γερβάσιον καὶ Δέρκων Καλλίνικον. Οὕτω πως ἡ σύνθεσις τῆς νέας δωδεκαμελοῦς Συνόδου ἀποτελέσθη ἐκ τῶν Μητροπολιτῶν Κυζίκου Νικοδήμου, Νικαίας Ἱερωνύμου, Προύσης Ναθαναήλ, Μηθύμνης Νικηφόρου, Βελεγράδων Δωροθέου, Νικομηδείας Φιλοθέου, Λέρου καὶ Καλύμνου Χρυσάνθου, Αἴνου Λουκά, Δυρραχίου Βησσαρίωνος, Γρεβενῶν Κλήμεντος, Κολωνίας Δωροθέου, ὃν θανόντα διεδέχθη ὁ Ἐλευθερουπόλεως Διονύσιος καὶ Ἰμβρου καὶ Τενέδου Παΐσιου.

Ἐκ τῶν Ἱεραρχῶν τούτων ὁ πρῶτος τῆ τάξει Κυζίκου, γενόμενος συνοδικός, ἔδωκεν ὑπορχέσεις τῷ Πατριάρχῃ Νεοφύτῳ, περὶ τῆς εἰλικρινούς καὶ ἀνυστεροβούλου μετ' αὐτοῦ συνεργασίας, ἐξικνουμένης μέχρι φανατικῆς προσηλώσεως καὶ ἀφοσιώσεως πρὸς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ. Ἄλλ' ἰδοῦ, ὅτι κατεπίεσθη τάχιστα ἐκ μέρους τῶν ἰωακειμικῶν, ὑποσχεθέντων καὶ τούτῳ τὸν πατριαρχικὸν Θρόνον, ἐφ' ὅσον ἤθελον ἐπιτύχει εἰς τὰ καταστρωθέντα ἤδη σχέδια αὐτῶν.

Δοθείσης μετ' οὐ πολὺ εὐκαιρίας ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι ὁ Πατριάρχης ἀνέβαλε διαρκῶς ἵνα ὑπογράψῃ συνοδικὴν ἐγκύκλιον πρὸς τοὺς ὀρθόδοξους Πατριάρχας τῆς Ἀνατολῆς καὶ τοὺς Ἀρχηγούς τῶν Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν πρὸς συμπαραστάσιν εἰς τὸν νέον ἀγῶνα διὰ τὸ Μακεδονικὸν ζήτημα, κατ' ὅσον τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1894 ἐγνώσθη ἐπίσημως, ὅτι ἐκδίδονται ὑπὸ τῆς ὑψηλῆς Πύλης, τῆ πίεσει τῶν δυτικῶν δυνάμεων Ἀγγλίας, Γερμανίας καὶ Αὐστρίας, τρία βεράτια ὑπὲρ τῶν βουλγάρων καὶ τῶν ἀπόψεων αὐτῶν, ἐξ ὧν τὰ δύο ἀνεφέροντο εἰς τὰς Μητροπόλεις Νευροκοπίου καὶ Βελισσῶν ⁴³⁸, ἐνήργησαν τὴν ἐπιδρομὴν πρὸς ἕξωσιν ἀπὸ τοῦ Θρόνου τοῦ Νεοφύτου.

Οὕτω, τὴν ἐσπέραν τῆς 25 Ὀκτωβρίου 1894, πενταμελὴς ἐπιτροπὴ, ἀποτελουμένη ἐκ τῶν συνοδικῶν Κυζίκου Νικοδήμου, Νικομηδείας Φιλοθέου καὶ Μηθύμνης Νικηφόρου, ὡς καὶ ἐκ τριῶν συμβούλων, τῶν Θ. Ζήση, Κ. Ζήση καὶ Κ. Ἀνανιάδη, ἐπισκεφθεῖσα τὸν Πατριάρχην Νεόφυτον Ἡ' ἀνήγγειλεν αὐτῷ τὴν ὑπὸ τῶν δύο Σωμάτων παῦσιν αὐτοῦ ἐκ τῆς διοικήσεως τοῦ Πατριαρχείου καὶ ἤξίωσε τὴν παραίτησιν αὐτοῦ, ἣν ἠναγκάσθη καὶ ὑπέγραψε συντετριμμένος ὁ οὕτω πως ἀπατηθεὶς Πατριάρχης, ἀναγραφέντος καὶ τούτου, πρὸς ἐμπαιγμόν· «...τῶν

432. Μαυροπούλου, ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 23, Παπαδόπουλου, ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 396.

433. Αὐτόθι, σελ. 491.

434. Ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 395.

435. Αὐτόθι.

436. Ἐνθ' ἀνωτ.

437. Αὐτόθι.

438. Παρασκευοπούλου Ἱεροθέου (ἀποθ. μητροπολίτου Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας), Τὸ Βουλγαρικὸν Σχίσμα, ἐν περιοδ. «Ἱερὸς Σύνδεσμος», ἔτ. Θ' (1905), ἀρ. φ. 12, σελ. 8, Στεφανίδου, ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 681.

σωματικῶν καὶ τῶν πνευματικῶν αὐτοῦ δυνάμεων ἀνεπάρκειαν ὁμολογήσας εἰς περαιτέρω διακυβέρνησιν τῆς πνευματικῆς νηὸς τῆς Μ. τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας οἰκιοθελῶς ὅλως ἔδωκε κανονικὴν ἀπὸ τοῦ Οἴκουμενικοῦ Θρόνου παραίτησιν...»⁴³⁹. Ταυτοχρόνως καθήκοντα Τοποτηρητοῦ τοῦ Θρόνου ἀνέλαβεν ὁ Προῦσης (εἶναι Νικοπόλεως) Ναθαναήλ.

Τὴν πρωτὰν τῆς ἐπομένης ὁ Νεόφυτος ἐτέλεσε θείαν Παράκλησιν πρὸ τῆς ἐν τῷ πατριαρχικῷ Ναῶ ἱερᾶς Εἰκόνης τῆς Παμμακαρίστου. Εἶτα δ' ἀνεχώρησεν εἰς τὴν νῆσον Ἀντιγόνην, ἔνθα πρὸ τινος εἶχεν ἀγοράσει — διὰ τῆς πωλήσεως τῆς ὑπὸ τοῦ σουλτάνου χαρισθείσης αὐτῷ πολυτίμου χρυσῆς καὶ ἀδαμαντοκολλήτου σιγαροθήκης — ἴδιον οἶκον, ἐν ᾧ ἔκτοτε διέμενεν ἐφησυχάζων, μέχρι τοῦ Ἰουλίου 1909, ὅτε ἄγων τὸ 77ον ἔτος τῆς ἡλικίας αὐτοῦ, ἐξεμέτρησε τὸ ζῆν, ταφεῖς ἐν τῷ κοιμητηρίῳ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τῆς Χάλκης, ἔνθα διεκομίσθη ἐξ Ἀντιγόνης. Τὸν ἐπικήδειον εἶπε, πατριαρχικῆ ἐντολῆ, ὁ Δευτερεύων τότε τῶν Πατριαρχείων Εἰρηναῖος (ἀποθανὼν ὡς Μητροπολίτης Σάμου καὶ Ἰκαρίας)⁴⁴⁰.

Γνωσταὶ πράξεις τοῦ Νεοφύτου Η', ἐκδεδομέναι, εἶναι αἱ ἑξῆς, κατὰ χρονολογικὴν τάξιν: α) Τῆ 7 Μαρτίου 1892, Περὶ τρόπου ἀποστολῆς φρενοβλαβῶν γερόντων καὶ ἀσθενῶν εἰς τὰ ἐθνικὰ Νοσοκομεία⁴⁴¹. β) Τῷ αὐτῷ ἔτει 1892, Περὶ κληροδοτημάτων καὶ ἀφιερωμάτων ὑπὲρ τῶν ἐθνικῶν Νοσοκομείων⁴⁴². γ) Περὶ τοῦ ἐν Σταυροδρομίῳ Ζωγραφείου Γυμνασίου⁴⁴³. δ) Περὶ τοῦ ἐν Νεοχωρίῳ τοῦ Βοσπόρου Ζωγραφείου Παρθαναγωγείου⁴⁴⁴. ε) Περὶ ἐπικυρώσεως τῆς μεταξὺ Ἱ. Μονῆς τοῦ Παντοκράτορος ἐν Ἀγίῳ Ὁρει καὶ τῆς εὐτελοῦς αὐτῷ Σκήτης τοῦ Προφήτου Ἥλιου συμβιβασμοῦ⁴⁴⁵. Τῷ ἔτει 1893, ς) Περὶ τρόπου προσαγωγῆς ταῖς Ἀρχαῖς προικοσυμφώνων καὶ διαθηκῶν πρὸς μεταβίβασιν ἀκινήτων (10 Φεβρ.)⁴⁴⁶. ζ) Περὶ ἀνοικο-

439. Κ ὦ δ ι ξ Πατρ. Ἀρχ. ΕΖ', σελ. 480, ἔνθα ἐν τῇ ὑπὸ τῶν ἑχθρῶν τοῦ Νεοφύτου ἐτοιμασίῃ ἐκ τῶν προτέρων καὶ ὑπ' αὐτοῦ κατ' ἀνάγκην ὑπογραφέισι παραίτησιν συμπεριελήφθησαν καὶ τὰ ἑξῆς πῶρρον ἀπέχοντα τῆς ἀληθείας καὶ τῆς πραγματικότητος: «... ἀλλ' ἀνεπαρκεῖς νῦν θεωροῦντες τὰς ἡμετέρας πνευματικὰς καὶ σωματικὰς δυνάμεις ἐγνωμέν ὑποβαλεῖν τὴν οἰκιοθελή (!!) καὶ κανονικὴν ταύτην παραίτησιν» (βλ. «Ἐκλ. Ἀ λ ἡ θ ε ι α», ἔτ. ΙΔ' σελ. 265, Τ σ α κ ο π ο ὕ λ ο υ, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 293).

440. Ἀ θ η ν α γ ὄ ρ ο υ (ἀποθ. μητροπολίτου Παραμυθίας), Αἱ ἱστορικαὶ μοναὶ τῆς νήσου Χάλκης, ἐν Κων/πόλει 1921, σελ. 156, «Ἐκκλ. Ἀ λ ἡ θ ε ι α», ἔτ. 1909, σελ. 262-264, Μ α υ ρ ο π ο ὕ λ ο υ, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 26, Π α π α δ ο π ο ὕ λ ο υ, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 413.

441. Σ τ α υ ρ ῖ δ ο υ, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 95-96. Περὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος ἐξαπελύθησαν ἐγκύκλιοι καὶ ὑπὸ τῶν πατριαρχῶν Διονυσίου Ε', τῆ 20 Ἰουλίου 1888, καὶ Ἀνθίου Ζ', τῆ 18 Ἰουλίου 1895.

442. Αὐτόθι, σελ. 97.

443. Κ ὦ δ ι ξ Πατρ. Ἀρχιεφ. ΕΒ', σελ. 156, Τ σ α κ ο π ο ὕ λ ο υ, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 164.

444. Κ ὦ δ ι ξ Πατρ. Ἀρχιεφ. ΕΒ', σελ. 202.

445. Αὐτόθι, σελ. 299.

446. Σ τ α υ ρ ῖ δ ο υ, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 61.

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΝ

ΑΝΑΓΚΑΙΑ ΔΙΟΡΘΩΣΙΣ ΚΑΙ ΕΠΕΞΗΓΗΣΙΣ

Εἰς ἐκτεταμένην μελέτην ἀφιερωμένην εἰς τὸ Συνέδριον τῆς Aarhus, Δανίας συνελθόν τὸν Ἰούλιον 1964, μεταξὺ τῶν Ὀρθοδόξων καὶ μετα-χαλκηδονίων ἢ Μονοφυσιτῶν Θεολόγων¹, ὁ σεβάσμιος καθηγητῆς κ. Παναγιώτης Τρεμπέλας με ἐπικρίνει διὰ τινὰς δηλώσεις μου εἰς τὸ ἐν λόγῳ Συνέδριον (βλ. Ἐ κ κ λ η σ ί α, 1965, Ἀριθ. 21, 23, Νοεμβρίου 1 καὶ 15). Δὲν προτίθεμαι νὰ σχολιάσω ὅλας τὰς παρατηρήσεις του, καὶ μάλιστα τὰς ἀναφερομένας εἰς ἱστορικά ζητήματα, ἀλλὰ ὁ βαθὺς σεβασμὸς μου διὰ τὸν καθηγητὴν κ. Τρεμπέλαν προσωπικῶς, διὰ τὸ κύρος του ὡς ἐνὸς τῶν Πατριαρχῶν τῆς συγχρόνου Ἑλληνικῆς Θεολογίας, με παρωθεῖ νὰ διευκρινίσω δύο ἀπόψεις μου αἱ ὁποῖαι παρενοήθησαν ἀπὸ τὸν κ. Τρεμ-

1. Τὰ Πρακτικά τοῦ ἐν λόγῳ συνεδρίου ἐδημοσιεύθησαν εἰς τὸ περιοδικὸν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, ἐν Βοστώνῃ, The Greek Orthodox Theological Review, τόμος 10 (περίοδος 1964-1965).

δομήσεως Ναῶν⁴⁴⁷. η) Περὶ τρόπου ἐξασφαλίσεως προικῶν κτημάτων (22 Αὐγ.)⁴⁴⁸. ι) Ὁμοίᾳ τῇ ἄνω ἐγκύκλιος, Περὶ τρόπου ἀποστολῆς φρενοβλαβῶν γερόντων καὶ ἀσθενῶν εἰς τὰ ἐθνικὰ Νοσοκομεία (27 Ὀκτωβρ.)⁴⁴⁹. ια) Περὶ τῶν ἡνωμένων ἐκπαιδευτηρίων τῆς ἁγίας Κυριακῆς καὶ Παναγίας Ἐλπίδος Κοντοσκαλλίου⁴⁵⁰, τῷ ἔτει 1894⁴⁵¹. ιβ) Περὶ συστατηρίων γραμμῶν (διαβατηρίων) διὰ τοὺς Κληρικούς (11 Ἰανουαρ.)⁴⁵². ιγ) Περὶ ἐξελέγξεως λογαριασμῶν καὶ ἐποπτείας Ἱ. Μονῶν (23 Μαΐου). ιδ) Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, ὁμοίᾳ τῇ ἄνωτέρῳ⁴⁵³ καὶ ιε) Περὶ συνάξεως καὶ διαλύσεως γάμου (5 Αὐγουστ.)⁴⁵⁴.

Νεόφυτος ὁ Η' ὑπεστήριξε τὰ μέγιστα καθ' ἅπασαν τὴν ζωὴν αὐτοῦ τὴν Μονὴν τῆς μετανόιας του, ἣν ἀπήλλαξεν ἀπὸ δυσβάστακτα χρέη καὶ διὰ τὴν ὁποῖαν τοσοῦτον ἐμερίμνησε καὶ ἐμόχθησεν, ὥστε θεωρεῖται ὡς «τρίτος κτήτωρ αὐτῆς»⁴⁵⁶.

(Συνεχίζεται)

Ἀρχιμ. ΦΙΛΑΡΕΤΟΣ ΒΙΤΑΛΗΣ

Ἱεροκέρυξ Ἱ. Μητροπόλεως Νικοπόλεως

447. Π α π α δ ο π ο ὕ λ ο υ, ἐνθ' ἄνωτ.,

448. Σ τ α υ ρ ῖ δ ο υ, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 107.

449. Τοιαύτην πράξιν ἐξέδωκε καὶ Διονύσιος δ' Ε', τῆ 1 Μαΐου 1888 (βλ. Σ τ α υ ρ ῖ δ ο υ, ἐνθ' ἄνωτ. σελ. 58, 59-60).

450. Αὐτόθι.

451. Κ ὦ δ ι ξ Πατρ. Ἀρχιεφ. ΕΓ', σελ. 162, Τ σ α κ ο π ο ὕ λ ο υ, ἐνθ' ἄνωτ.

452. Σ τ α υ ρ ῖ δ ο υ, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 14-15.

453. Αὐτόθι, σελ. 109.

454. Ὁμοίᾳ τοιαύτας ἐγκυκλίους ἐξέδωσαν ὁ τοποτηρητῆς τοῦ Οἴκ. Θρόνου Βελγρᾶδων Δωρόθεος (31 Αὐγ. 1891), Κωνσταντῖνος δ' Ε' (21 Ἰουλίου 1897), ὡς ἐπίσης ὁ Αὐτὸς ἑτέραν (21 Ἰουλ. 1897), βλ. Σ τ α υ ρ ῖ δ ο υ, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 108, 110-112.

455. Περὶ τοῦ αὐτοῦ θέματος ἐξέδωκε καὶ ὁ Ἰωακείμ Γ' (6 Ἰουν. 1882), Αὐτόθι, σελ. 43-46, 46-47.

456. Τ σ ι ἄ κ κ α, ἐνθ' ἄνωτ., σελ. 33.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

Ἡ ἰδιαίτερα σημασία τοῦ ἑορτασμοῦ.

Ἀξίως ἰδιαίτερας ἐξάρσεως ὑπῆρξεν ὁ κατὰ τὸ τρέχον ἔτος ἑορτασμός τῆς Ὁρθοδοξίας. Περιγραφή αὐτοῦ ἐγένετο ἤδη ἀπὸ τῶν στηλῶν τῆς «Ἐκκλησίας». Ἡ μετὰ βυζαντινῆς μεγαλοπρεπειᾶς τέλεσις τῆς Θείας Λειτουργίας ὑπὸ τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου ἐν τῷ βασιλικῷ παρεκκλησίῳ τοῦ Τατοῦου, καθ' ἣν ὁ μόνος Ὁρθόδοξος Βασιλεὺς ἀπήγγειλε τὸ Σύμβολον τῆς Πίστεως ἢ κατὰ τὴν λειτουργίαν ταύτην συναδέλφωσις τῶν ἐπὶ μέρους Ὁρθόδοξων Ἐκκλησιῶν πρὸς τονισμόν τῆς κοινῆς των λατρείας ἢ ἐπακολούθησασα ἐν τοῖς ἀνακτόροις δεξίωσις, καθ' ἣν ὁ Μακαριώτατος ἐξεφώνησε λόγον μεστοῦ ὀρθοδόξου παλμοῦ καὶ οἱ Σεβασμιώτατοι Σиноδικοὶ Ἀρχιερεῖς, μετὰ περίοδον χαλεπῶν ἡμερῶν, ἔσχον τὴν εὐκαιρίαν νὰ συνομιλήσουν μετὰ τοῦ Ἀνακτοῦ ἡμῶν—πάντα ταῦτα συνιστοῦν τὴν ἰδιαίτεραν σημασίαν τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ἑορτασμοῦ.

Ἡ «Ἐκκλησία» εὐχεται, ὅπως ἢ διὰ μίαν ἀκό-

μη φορὰν διαδηλωθεῖσα θέλησις τοῦ Ὁρθοδόξου Βασιλέως πρὸς ἀνάδειξιν τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθοδοξίας ἀποδῶση τοὺς προσδοκωμένους καρποὺς πρὸς δόξαν τῆς ἀγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Ἔθνους ἡμῶν, τοῦ ὁποῦτου ψυχὴ εἶναι ἡ Ὁρθοδοξία.

Διάθεσις συνεννοήσεως.

Ἐν συνεχείᾳ δεόν νὰ ἐξάρωμεν τὸ γεγονός, ὅτι μετὰ μακρὰν ἀπουσίαν τοῦ Βασιλικοῦ Ἐπιτρόπου ἐκ τῶν συνεδριῶν τῆς Ἱεράς Συνόδου, οὗτος ἐπανῆλθεν εἰς αὐτὰς τῇ συγκαταθέσει τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐκκλησιῶν καὶ τῆς Ἐθνικῆς Παιδείας.

Καὶ τὸ γεγονός τοῦτο εἶναι ἀπόδειξις τοῦ ὅτι ἡ Πολιτεία ἀρχίζει νὰ ἐκδηλώνῃ πάλιν διάθεσιν συνεννοήσεως μετὰ τῆς Ἱεράς Συνόδου ἐπὶ τῶν ἀναφθέντων ἐσχάτως προβλημάτων, ἅτινα ἐδίχασαν τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν Πολιτείαν. Εἶναι τὸσον μακροχρόνους καὶ ἀκατάλυτοι οἱ δεσμοὶ μεταξὺ αὐτῶν, ὥστε πᾶσα

πέλαν (ἐξ ἰδικῆς μου ὑπαιτιότητος, διότι προφανῶς δὲν θὰ ἐξεφράσθην μετὰ τὴν ἀπαιτουμένην ἀκρίβειαν). Ὁ κ. Τρεμπέλας συμπεραίνει ὅτι:

1. Δὲν παραδέχομαι τὰς ἀπόψεις τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων ὡς ἀπολύτους.

2. Δὲν πιστεύω ὅτι εἶναι ἀπαραίτητος ἡ ὁμολογία τῆς πλήρους Ὁρθοδόξου Πίστεως δι' ὅλους τοὺς πιστοὺς τῆς Καθολικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Ἐπὶ τοῦ πρώτου ζητήματος, δεχόμενος ὅτι ἡ Ἐκκλησία δὲν δεσμεύεται ἀπὸ τὴν ὀρολογίαν τῶν Συνόδων, ἐννοῶ ὅτι ἀκριβῶς ὁ κ. Τρεμπέλας παραδέχεται, δηλ. ὅτι ἡ ὀρολογία, ὅπως καὶ ἡ Γραφή, δύναται νὰ ἐρμηνευθῇ, νὰ πλατυνθῇ καὶ νὰ ἀποδοθῇ καὶ δι' ἄλλων λέξεων (πρβλ. Ἐκκλησία σελ. 543: «Δύνασθαι νὰ τὸ ἐρμηνεύσῃτε, νὰ τὸ πλατύνῃτε, νὰ τὸ ἀποδώσῃτε καὶ δι' ἄλλων λέξεων»). Οὐχ ἤττον ὁμοῦ πιστεύω, ὅτι, ὅπως παραδέχεται καὶ ὁ καθηγητὴς κ. Τρεμπέλας, αἱ Σύνοδοι διετήρησαν τὴν Ἀποστολικὴν Παράδοσιν, ἥτις εἶναι ἡ ἀπόλυτος καὶ ἀμετάβλητος Χριστιανικὴ ἀλήθεια. Τὸ νόημα καὶ τὸ περιεχόμενον αὐτῆς τῆς Παραδόσεως—καὶ συνεπῶς αἱ ἀποφάσεις τῶν Συνόδων—παραμένουν ἀναλλοίωτα ἑσαεὶ.

Ἐπὶ τοῦ δευτέρου θέματος, ὅταν εἶπον ὅτι ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία δὲν εἶναι «ὁμολογιακὴ» Ἐκκλησία, ἀπλῶς ἐννοῶ ὅτι ἡ δογματικὴ τῆς διδασκαλίας δὲν περιορίζεται ὑπὸ ὁμολογίας τινός, ὅπως εἶναι αἱ Προτεσταντικαὶ Ὁμολογίαι, π.χ. τῆς Ἀψβούργης, Οὐεστμίνστερ κ.λ.π. Ἡ Ὁρθοδοξία εἶναι τὸ σύνολον τῆς Καθολικῆς ἀληθείας καὶ οὐχὶ ἡ Ἐκκλησία τῆς «Ὁμολογίας τοῦ Μογίλα» ἢ τῆς «Ὁμολογίας τοῦ Δοσιθέου». Οὐδεμία ἐκ τῶν Ὁρθοδόξων Ὁμολογιῶν τοῦ δεκάτου ἐβδόμου αἰῶνος ἐξαντλεῖ τὴν πίστιν ἢ μᾶς παρέχει τελεσίδικον ἔκφρασιν τῆς Ὁρ-

θοδοξίας. Τῷ ὄντι, πιστεύω ὅτι ἡ πλάνη καὶ ἡ αἵρεσις ἀποκόπτουν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ αἱ Σύνοδοι ὡς καὶ αἱ «ὁμολογίαι» συνέβαλον εἰς τὸν καθορισμὸν τῆς μᾶς Ἀληθείας καὶ εἰς τὴν καταδίκην τῆς πλάνης.

Ὡς ἐκ τούτου ἐπιθυμῶ νὰ τονίσω ὅτι συμφωνῶ ἀπολύτως μετὰ τὸν καθηγητὴν κ. Τρεμπέλαν ἐπὶ τοῦ θέματος τοῦ κύρους τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων. Προσέτι δὲ πιστεύω ὅτι ἡ ἔνωσις μετὰ τῶν «μεταχαλκηδονίων» δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ ὅταν γίνῃ πλήρης ἀπόδοξις τῶν Τετάρτης ὅσον καὶ ὅλων τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων. Τὸ Συνέδριον τῆς Aarhus, κατὰ τὴν γνώμην μου, θὰ δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς βῆμα πρὸς αὐτὴν τὴν κατεύθυνσιν ἐφ' ὅσον οἱ ἀρχηγοὶ τῶν Μονοφυσικῶν παραδεχθῶν τὸ περιεχόμενον καὶ τὸ νόημα τῆς Συνόδου τῆς Χαλκηδόνος ὡς Ὁρθόδοξου καὶ συμφωνήσουν ὅτι αἱ μεταγενέστεραι Σύνοδοι, ἡ πέμπτη, ἕκτη καὶ ἡ ἑβδόμη «ἠρμηνεύσαν καὶ διηύρυνον» τὴν Χριστολογία τῆς Ἐκκλησίας.

Οὐχ ἤττον ὁμοῦ, κρίνων τις τὰ Πρακτικὰ τῆς Aarhus, δεόν νὰ ἔχη ὑπ' ὄψει ὅτι ἡ συζήτησις ἐκεῖ περιωρίσθη εἰς τὴν κοινὴν μελέτην τῆς φράσεως τοῦ Κυρίλλου «μία φύσις τοῦ Θεοῦ ὁ Λόγος σαρκαρῶμενη». Δὲν ἦτο ἔργον μας νὰ διαπραγματευθῶμεν ἐκεῖ τὰ προβλήματα τοῦ Μονοθελητισμοῦ ἢ Μονοεργητισμοῦ, τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ ἀποτελέσουν θέμα εὐρυτέρας συζητήσεως εἰς ἑτέραν συνεδρίαν, καθ' ὅτι, κατὰ τὴν γνώμην μου, ἀποτελοῦν τὴν σπουδαιότεραν διδασκαλίαν ἥτις χωρίζει τοὺς Μονοφυσίτας ἀπὸ τοὺς Ὁρθοδόξους.

Πρεσβύτερος ΙΩΑΝΝΗΣ ΜΕΡΕΝΝΤΟΡΦ
καθηγητὴς τῆς ἐν Νέᾳ Ὑόρκῃ Ὁρθοδόξου
Θεολογικῆς Ἀκαδημίας
τοῦ Ἀγίου Βλαδιμήρου

15.2.1966

τυχόν διατάραξις τῶν μεταξὺ αὐτῶν σχέσεων δὲν εἶναι δυνατὸν παρὰ νὰ εἶναι βραχύβιος καὶ προσωρινή.

Τὰ Ἐκκλησιαστικά Βυζαντινά ἔμβληματα.

Ἐνα ἀκόμη δείγμα τῆς ἀριστοποιίας τοῦ σεβ. Μητροπολίτου Σερβίων καὶ Κοζάνης κ. Διονυσίου εἶναι καὶ ἡ ἐσχάτως κυκλοφορήσασα, μικρὰ ἀλλὰ πολὺ-ζυμὸς μελέτη του περὶ τὸ θέμα τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Ἐμβλημάτων καὶ τὴν ὁποῖαν ἐλλαβῶς ἀφιεροῖ «εἰς τὴν ἱερὰν μνήμην τοῦ ἀοιδίου Ἀρχιεπισκόπου Σπυρίδωνος, ἐπὶ τῆ πρώτῃ δεκαετία ἀπὸ τῆς ἐκδημίας αὐτοῦ».

Διὰ ταύτης ὁ κατὰμεστος Ὁρθοδοξίας ἱεράρχης παραδίδει, ὡς λέγει, εἰς τὴν κοινὴν χρῆσιν ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας — κατ' ἐνάγκη, ἐνοργάνωσιν καὶ μεταγραφῆν εἰς τὴν Ἑυρωπαϊκὴν παρασημαστικὴν — τρία ἔμβληματα: ἔξ ὧν καταδεικνύεται ἀριδύλως ὁ ἀφθιτος πλοῦτος τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν Μουσικῆς. Καὶ δικαίως πιστεύει, ὅτι ἡ χρησιμοποίησις Ἐκκλησιαστικῶν Βυζαντινῶν ἔμβλημάτων, τὰ ὁποῖα διατηροῦν τὸ ἦθος καὶ τὸν πνευματικὸν χαρακτῆρα τῆς Ὁρθοδόξου λατρείας, θὰ συμβάλῃ σπουδαίως εἰς τὸν ἀνακαινισμόν τῆς θείας λατρείας τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Εἰς εἰδικὰς δὲ περιστάσεις, ὡς διὰ τὴν περιφορὰν τοῦ Ἐπιταφίου, ὄχι μόνον θὰ δημιουργῆ διὰ τῆς Δωρικῆς τῶν μελωδίας «ὑποβλητικότεραν ἱερὰν ἀτμόσφαιραν», ἀλλὰ καὶ θ' ἀποβῆ καὶ πρὸς γενικώτερον ὄφελος τῆς Ἐθνικῆς μας Οἰκονομίας. Διότι θ' ἀποτελέσουν συναρπάξουσιν προβολὴν τῶν κεκρυμμένων θησαυρῶν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν Παραδόσεως. Καὶ θ' ἀναγάγουν τὰ τοῦ Τουρισμοῦ «εἰς θεσμὸν Παιδείας μεταξὺ τῶν λαῶν».

Αἰσθάνεται ἀνακούφισιν.

Ἐπειδὴ τινὲς ισχυρίζονται, ὅτι ἡ Ἐκκλησία τῆς Ρωσίας διέπεται ὑπὸ πανσλαβικοῦ Πνεύματος καὶ φιλοδοξεῖ νὰ ἠγηθῆ τῆς Ὁρθοδοξίας ὑποσκελίζουσα τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, δι' αὐτὸ ὁ πανορθόδοξος ὄσμος αἰσθάνεται ἀνακούφισιν, ὅταν οἱ ἠγέται τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας διακηρύττουν τὸν σεβασμὸν τῶν πρὸς τὸ Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως καὶ πρὸς τὴν ἱεραρχικὴν τάξιν τῶν ἐπὶ μέρους Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν. Τοιοῦτοτρόπως, καὶ πρὸ τινῶν ἡμερῶν ἐπὶ τῆ εὐκαιρίᾳ τῆς εἰς Μόσχαν μεταβάσεως τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Ἡλιουπόλεως κ. Μελίτωνος ὁ Μακ. Πατριάρχης Μόσχας καὶ πάσης Ρωσίας κ. Ἀλέξιος ἐξῆρε «τὴν βαθεῖαν εὐλάβειαν τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας πρὸς τὸ ἱερὸν κέντρον τῆς Ὁρθοδοξίας, ἐκ τὸ οὗ ὁ π ο λ ο υ ε ἰ λ ῆ φ θ η τ ὸ φ ῶ ς».

Πιστεύομεν, ὅτι αἱ ἐκδηλώσεις αὗται ἀπηχοῦν τὸν ἐνδομύχον παλμόν τοῦ εὐσεβοῦς πληρώματος τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας καὶ ἀνταποκρίνονται εἰς ἓν μακροχρόνιον καθεστῶς, ὅπερ ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ πρέπει νὰ διαταραχθῆ. Ὡσαύτως αἱ ἐκδηλώσεις αὗται, ὡς ἐτόνικεν ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν κ. Χρυσόστομος, οὐδόλως σημαίνουν, ὅτι ἐπενυλογοῦν καὶ

ἐγκρίνουν ἐνεργείας, αἵτινες γίνονται ἄνευ τῆς συνεννόησεως καὶ κοινῆς ἀποφάσεως πασῶν τῶν Ὁρθοδόξων τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησιῶν.

Ὀλίγον περίεργος.

Συμφώνως πρὸς τὰς πληροφορίες, τὰς ὁποίας μεταδίδει τὸ περιοδικὸν «Church Times», ὁ ἀρχιεπίσκοπος τοῦ Καντέρμπουρου Δρ. Ράμοσεϋ θὰ ἐπισκεφθῆ τὸν πάπαν Παῦλον Στ'. Πρόκειται περὶ τῆς δευτέρας περιπτώσεως, καθ' ἣν ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς Μεταρρυθμίσεως εἰς «Πριμάτος πάσης Ἀγγλίας» προβαίνει εἰς μίαν τοιαύτην ἐνέργειαν. Ἡ πρώτη περιπτώσις εἶναι ἡ κατὰ τὸ 1960 ἐπίσκεψις τοῦ πάπαι Ἰωάννου ΚΓ' ὑπὸ τοῦ ἀρχιεπισκόπου Φίσεσε.

Ἀσφαλῶς ἡ ἐνέργεια τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ράμοσεϋ εἶναι ὀλίγον περίεργος μετὰ τὸ γεγονός, ὅτι προσφάτως, ὡς κατηγγέθη ὑπὸ τοῦ Δελτίου Πληροφοριῶν τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν, ἐτυπώθησαν ἐν Ρώμῃ ρωμαιοκαθολικαὶ προσευχαί, ἐρχόμεναι ἵνα ὁ Θεὸς φωτίσῃ τὸν ἀγγλικανὸν νὰ ὑποταγοῦν εἰς τὸν Πάπαν.

Ἄλλ' ὡς ἐλπίζομεν, ὅτι ἡ στάσις τοῦ ἀγγλικανοῦ ἀρχιεπισκόπου θὰ ὀδηγήσῃ τὸν πάπαν καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν συμβούλους εἰς αὐτοκριτικὴν, ἵνα οὗτοι κατανοήσουν, ὅτι εἶναι χίμαιρα καὶ ἀεταπάτη ἡ ἐλπὶς τῆς ἀπὸ τὴν Οἰκουμένην ἐπιβολῆς τοῦ παπικοῦ Πρωτείου.

Διειτρήσε τὰ οὐσιώδη συστατικά.

Τὸ νέον ὁ κώδεις ἔργον τοῦ ἀκαταλόγητου καὶ διακεκριμένου δημοτίμου καθηγητοῦ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Παναγιώτου Τρεμπέλα, ὅπερ ἐπιγράφεται «Λειτουργικὸν Τύπον τῆς Δύσεως καὶ Διαμαρτυρομένων Agenda», εἶδει ἀφορμὴν, ἵνα ὁ ἀναγνώστης ἐκτιμῆσῃ τὸ μεγαλεῖον τῆς ὀρθοδόξου λατρείας, ἥτις ἐξακολουθεῖ ἀφ' ἐνὸς νὰ ζωοποιῆ εἰς πολλὰ σημεῖα τὴν λατρευτικὴν πράξιν τῆς Δύσεως καὶ ἀφ' ἑτέρου νὰ παραμένῃ ἡ κατ' ἐξοχὴν χριστιανικὴ λατρεία, ἡ ὁποία διειτρήσε τὰ «οὐσιώδη συστατικά καὶ χαρακτηριστικά, τὰ ὁποῖα προσέδωκαν εἰς αὐτὴν οἱ μεγάλοι τελεσιουργοὶ καὶ θεματοφύλακες τῆς ἀποστολικῆς Παραδόσεως, οἱ ἄγιοι Πατέρες τῶν οἰκουμενικῶν συνόδων καὶ τῆς ἐποχῆς τῆς διατυπώσεως τῶν ἱερῶν συμβόλων καὶ τῶν ὄρων καὶ ὁμολογιῶν τῆς πίστεως».

Τὸ τελικὸν συμπέρασμα τοῦ βιβλίου τοῦ σεβαστοῦ κ. Καθηγητοῦ εἶναι, ὅτι «καθ' ὅσον ἐν τῇ ῥῆ τῶν αἰῶνων τὰ ἀπανταχοῦ τμήματα, τὰ προελθόντα ἐκ τῆς ἀποσχίσεως τοῦ ἀσάφου χιτῶνος τοῦ Κυρίου θὰ ἐπανερθίσουν τὴν ὁδὸν τὴν ἐπανάγουσαν αὐτὰ εἰς τὸ πλήρωμα τῆς Ἀποστολικῆς διδασκαλίας καὶ παραδόσεως, θὰ ἀναλαμβάνῃ πανταχοῦ καὶ ἡ χριστιανικὴ λατρεία τὴν παλαιὰν αὐτῆς δροσερότητα καὶ μορφὴν».

Ἀξιέπαινος σύστασις.

Χαίρομεν, διότι τὸ πρὸ καιροῦ δοθὲν ἀπὸ τῶν στηλῶν τῆς «Ἐκκλησίας» σὺνθημα περὶ τῆς ἀνάγκης τῆς

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Ἱερά Ἀρχιεπισκοπή Ἀθηνῶν

Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Χρυσόστομος κατὰ τὸ χρονικὸν διάστημα ἀπὸ τῆς 26ης Φεβρουαρίου μέχρι τῆς 10ης Μαρτίου 1966 ἐχοροστάτησεν εἰς διαφόρους ἱερούς ναοὺς Ἀθηνῶν, προήδρευσε τῶν συνεδριῶν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ τῶν Διοικητικῶν Συμβουλίων διαφόρων Ἐκκλησιαστικῶν Ὁργανισμῶν, συνειργάσθη μετὰ Σεβασμιωτάτων Ἀρχιερέων καὶ ἐδέχθη εἰς ἀκρόασιν διαφόρους ἐπιτροπὰς καὶ άτομα. Οὕτω:

Ἐχοροστάτησε: Τῆ 4η Μαρτίου εἰς τὴν ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῶ Ἀθηνῶν τελεσθεῖσαν Ἀκολουθίαν τῶν Χαιρετισμῶν.

—Τῆ 6η Μαρτίου εἰς τὴν ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῶ Ἀθηνῶν τελεσθεῖσαν θείαν Λειτουργίαν.

Προέστη: Τῆ 26η Φεβρουαρίου ἐν τῷ Α΄ Νεκροταφείῳ Ἀθηνῶν τοῦ ὑπὸ τοῦ Δήμου Ἀθηναίων κατ' ἔτος τελουμένου Μνημοσύνου ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῶν ψυχῶν τῶν κοιμημένων.

λειτουργικῆς ἀγωγῆς κερδίζει ἔδαφος ὅλον ἐν καὶ περισσότερον. Δι' αὐτὸ δέον νὰ ἐξαρθῇ τὸ γεγονός ὅτι πρὸς τοὺς θεολόγους καθηγητὰς τοῦ κρατοῦς ἀπεστάλη ὑπὸ ἐκπαιδευτικοῦ συμβούλου, ἀσκοῦντος καθήκοντα Γενικοῦ Ἐπιθεωρητοῦ αὐτῶν, ἐγκύλιος, δι' ἧς συνιστᾶται ἡ καλλιέργεια τῆς συνηθείας τοῦ νὰ συμπάλλουν οἱ μαθητὰι κατὰ τὴν θέαν λειτουργίαν, οὕτως ὥστε ἡ συμμετοχὴ αὐτῶν εἰς τὴν λατρείαν νὰ καθίσταται ἐλκυστικὴ, ἐνεργὸς καὶ οἰκοδομητικὴ. Δι' αὐτὸ δέον οἱ θεολόγοι, ὅπως «ἐν συνεννοήσει μετὰ τῶν οἰκείων παραγόντων τῆς ἐνορίας καὶ τοῦ σχολείου προβοῦν εἰς τὸς ἀναγκαίας ἐνεργείας διὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν ὕμνων τῆς θείας λειτουργίας εἰς ἀπαντας ἀνεξαιρέτως τοὺς μαθητὰς».

Ἐδχόμεθα, ἵνα ἡ σύστασις αὕτη ἐφαρμοσθῇ, ἀφ' ἐνὸς ἵνα τὸ καθήκον τοῦ ἐκκλησιασμοῦ καταστῇ εἰς τοὺς μαθητὰς εὐχάριστον καὶ ἀφ' ἑτέρου ἵνα βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον ἀναβιώσῃ τὸ ἀρχαῖον ἔθος τοῦ συμπάλλειν κατὰ τὴν λατρείαν. Εἶναι φανερόν, ὅτι πρὸς πλήρη ἐφαρμογὴν τῆς ἀξιεπαίνου ἐγκυκλίου δὲν ἀρκεῖ ὁ ζήλος τῶν θεολόγων· ἀπαιτεῖται συνεργασία τῶν καθηγητῶν ὅλων τῶν εἰδικότητων καὶ πρὸ πάντων τῶν ἐν τοῖς σχολείοις διδασκάλων καὶ καθηγητῶν τῆς Ὡδικῆς καὶ Μουσικῆς. Ὅθεν καὶ μίᾳ σχετικῇ ἐντολῇ τοῦ Ὑπουργείου Θρησκευμάτων καὶ Παιδείας πρὸς αὐτοὺς τυγχάνει ἀπαραίτητος.

Εὐτυχῶς ἀντιδρᾶ.

Πληροφορίαι ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἀναφέρουν, ὅτι ὁ ναὸς τῆς Παμμακαριστοῦ, τὸ φετχιεῖ τζαμί, ὅπερ εἶχε μεταβληθῆ ἀπὸ ἐτῶν εἰς μουσεῖον, ἐγένετο ἐκ νέου μουαμεθανικὸν τζαμί. Τὸ γεγονός αὐτὸ εἶναι λίαν δυσάρεστον. Ἀνησυχητικαὶ ὡσαύτως εἶναι καὶ αἱ ὑποδείξεις καὶ πιέσεις φανατικῶν τούρκων, ὅπως καὶ ὁ ναὸς τῆς Ἁγίας Σοφίας παρὰ τὴν θέλησιν τοῦ Ἀτατοῦρκ μεταβληθῇ εἰς τζαμί. Εὐτυχῶς ἡ τουρκικὴ

—Τῆ 27η Φεβρουαρίου τῆς ἐν τῷ παρεκκλησίῳ τῶν Ἀνακτόρων Τατοῦ τελεσθείσης θείας Λειτουργίας, ἡ περιγραφὴ τῆς ὁποίας ἐγένετο εἰς τὸ προηγούμενον φύλλον τῆς «Ἐκκλησίας».

—Τῆ 6η Μαρτίου τοῦ ἐν τῷ Μητροπολιτικῷ Ναῶ Ἀθηνῶν τελεσθέντος Μνημοσύνου ὑπὲρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ ἀειμνήστου Ἰωάννου Χαμπούλου.

Ἐπεσκέφθη: Τῆ 28η Φεβρουαρίου εἰς τὸ Πολιτικὸν Γραφεῖον τὸν Ἐξοχώτατον Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως κ. Στ. Στεφανόπουλον.

Παρέστη: Τῆ 6η Μαρτίου εἰς τὴν ἐν τῇ παλαιᾷ Βουλῇ τελετῇ τῶν ἀποκαλυπτηρίων τῆς προτομῆς τοῦ ἀειμνήστου Βασιλέως Παύλου, τὰ ὁποῖα ἐγένοντο ὑπὸ τῆς Α.Μ. τοῦ Βασιλέως Κωνσταντίνου.

—Τῆ 8η Μαρτίου εἰς τὴν ἐν τῷ ξενοδοχείῳ «Βασιλεὺς Γεώργιος» δεξιῶσιν τῆς Συριακῆς Πρεσβείας ἐπὶ τῇ ἔθνικῃ ἑορτῇ τῆς Συρίας.

Προήδρυσεν: Τῆ 28η Φεβρουαρίου καὶ τῆ 2α, 7η καὶ

κυβέρνησις ἀντιδρᾶ εἰς τὰς ὑποδείξεις ταύτας, κατονοῦσα, ὅτι τουριστικὰ συμφέροντα τῆς Τουρκίας ἐπιβάλλουν, ὅπως ἡ μεγάλη ἐκκλησία παραμείνῃ μουσεῖον, διότι ἐὰν μεταβληθῇ ἐκ νέου εἰς τζαμί, θὰ ἔπρεπε νὰ καλυφθοῦν δι' ἀσβέστον αἱ ὑπὸ τῶν ἀρχαιολόγων ἀποκαλυφθεῖσαι θαυμάσιαι ψηφιδωτὰ τοιχογραφία τῆς.

Ἄς ἐδχηθῶμεν, ἵνα ἡ τουρκικὴ κυβέρνησις ἀποκροῖ σταθερῶς τὰς πιέσεις ταύτας καὶ ἐπὶ πλέον ἐπισκευάσῃ τὴν ὄροφὴν τῆς μεγάλης ἐκκλησίας, εἰς τὴν ὁποῖαν ὄροφὴν αἱ μολύβδινα πλάκες ὑπέστησαν φθοράς, τοῦθ' ὅπερ ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα τὸ ὅτι τὰ ὕδατα τῆς βροχῆς εἰσέρχονται καὶ προξενοῦν ζημίας εἰς τοὺς τοίχους τοῦ γυναικωτίου.

Μεταφυσικαὶ ἀγωνίαι.

Ἐπειτα ἀπὸ ὅσα κατὰ καιροὺς ἐγράψαμεν διὰ τὸν ἐκτραχηλισμὸν τοῦ κινήματογράφου, θεωροῦμεν χρέος μας νὰ ἐξάρωμεν τὸ γεγονός ὅτι προεβλήθη εσχάτως μία ταινία τοῦ ἐπιφανοῦς σκηνοθέτου Μπέρκμαν, ἥτις, ἀντιθέτως πρὸς ἄλλας ταινίας τοῦ ἴδιου, ἐκφεύγει τῶν συνήθων τάσεων τοῦ ἐμπορικοῦ κινήματογράφου καὶ παρουσιάζει ἐπὶ τῆς ὁθόνης τὰς μεταφυσικὰς ἀγωνίας καὶ τὰ ὑπαρξιακὰ προβλήματα τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος ταινία παρουσιάζει ἔνθεν μὲν, ὅτι «βλέπομεν ἄρτι δι' ἐσόπτρον ἐν αἰνίγματι, τότε δὲ πρόσωπον πρὸς πρόσωπον ἄρτι γινώσκουμεν ἐκ μέρους, τότε δὲ ἐπιγνώσόμεθα» (Α' Κορ. ιγ', 12), ἐτέρωθεν δέ, ἡ ἐκ τῆς ψυχῆς ἀπομάκρυνσις τῆς πίστεως εἰς τὸν ζῶντα Θεὸν εἶναι ἡ αἰτία τῆς σχιζοφρενείας καὶ τῶν ψυχικῶν διαταραχῶν καὶ ῥύσων, αἵτινες μαστίζουσι τὴν ἀπομακρυσμένην ἐκ τοῦ Θεοῦ ἀνθρωπότητα. Ἄς ἐδχηθῶμεν, ἵνα ἐν τῷ μέλλοντι ἐτοιμασθῶν καὶ ἄλλαι κινήματογραφικαὶ ταινίαὶ μὲ πλεόν συγκροτημένον χριστιανικὸν περιεχόμενον.

9η Μαρτίου τῶν συνεδριῶν τοῦ Κεντρικοῦ Συμβουλίου τοῦ Ο.Δ.Ε.Π.

—Τῆ 4η καὶ 5η Μαρτίου τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τοῦ Ὁρφανοτροφείου Βουλαγαμένης.

Ἐπεθεώρησε: Τῆ 5η Μαρτίου τὰ Γραφεῖα τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Πεντέλης.

Ἐδέχθη: Τῆ 28η Φεβρουαρίου τοὺς Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτας Ἡλείας κ. Γερμανόν, Καλαβρυτῶν καὶ Αἰγιαλείας κ. Γεώργιον καὶ Παροναξίας κ. Ἐπιφάνιον, τὸν ἀντιστράτηγον Ἀλέξανδρον Παπαζῶν, τὸν νομικὸν σύμβουλον τοῦ Τ.Α.Κ.Ε. κ. Σταυρόπουλον, τὴν κ. Μερκούρη καὶ τὸν ἐκ Καβάλας κ. Χατζήγιαννάκη.

—Τῆ 1η Μαρτίου τοὺς Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτας Καστορίας κ. Δωρόθεον καὶ Φθιώτιδος κ. Δαμασκηνόν καὶ τὸν Γενικὸν Διευθυντὴν Ὁρθοσκευμάτων τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας καθηγητὴν κ. Μάρκον Σιώτην.

—Τῆ 2α Μαρτίου τοὺς Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτας Ἰερισσοῦ, Ἁγίου Ὁρους καὶ Ἀρδαμερίου κ. Παῦλον καὶ Σάμου κ. Παντελεήμονα, τὸν Γενικὸν Διευθυντὴν Ὁρθοσκευμάτων τοῦ Ὑπουργείου Παιδείας καθηγητὴν κ. Μ. Σιώτην καὶ τοὺς πανοσ. ἀρχιμανδρίτας Δημόπουλον καὶ Παπουτσόπουλον.

—Τῆ 4η Μαρτίου τὸν ἡγούμενον τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Πεντέλης πανοσ. ἀρχιμ. Γεώργιον Προκόπην καὶ τὸν πρωτοπρεσβύτερον τοῦ Ἁγίου Γεωργίου Καρύκη Παπαδόπουλον.

—Τῆ 5η Μαρτίου τοὺς Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτας Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομον καὶ Δράμας κ. Διονύσιον, τὸν νομικὸν σύμβουλον τοῦ Τ.Α.Κ.Ε. κ. Σταυρόπουλον καὶ τὸν πρωτοπρεσβύτερον τοῦ Ἁγίου Νικολάου Πευκακίων Βολουδάκη.

—Τῆ 7η Μαρτίου τοὺς Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτας Ἐλασσῶνος κ. Ἰάκωβον καὶ Νευροκοπίου καὶ Ζιχνῶν κ. Νικόδημον, τὸν καθηγητὴν τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν καὶ ἀκαδημαϊκὸν κ. Παν. Μπρατσιώτην, τὸν ἡγούμενον τῆς Ἱ. Μονῆς Πεντέλης πανοσ. ἀρχ. Γεώργιον Προκόπην καὶ τὸν κ. Κυριάκη τῆς Τεχνικῆς Ὑπηρεσίας Ἀναστηλώσεως Ναῶν τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Ὁρθοσκευμάτων.

—Τῆ 9η Μαρτίου τοὺς Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτας Ἐλασσῶνος κ. Ἰάκωβον, Θήρας κ. Γαβριὴλ καὶ Γρεβενῶν κ. Χρυσόστομον, τὸν ἡγούμενον τῆς Ἱ. Μονῆς Πεντέλης πανοσ. ἀρχιμ. Γεώργιον Προκόπην, τὸν πανοσ. ἀρχιμ. Βούλτσον καὶ τὸν νομικὸν σύμβουλον τοῦ Τ.Α.Κ.Ε. κ. Σταυρόπουλον.

Ἱερὰ Μητρόπολις Παραμυθίας

Προσφώνησις

Τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Παραμυθίας, Φιλιατῶν καὶ Γηρομερίου κ.κ. Τίτου πρὸς τὰς Α.Μ. τοὺς Βασιλεῖς κατὰ τὴν ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ Ἑγουμένισσης τελεθεΐσαν δοξολογίαν τῆ 20-2-1966

«Ράβδος εὐθύτητος ἡ ράβδος τῆς Βασιλείας σου, Ἠγάπησας δικαιοσύνην καὶ ἐμίσησας ἀνομίαν, διὰ τοῦτο ἐχρῖσέ σε ὁ Θεός, ὁ Θεός σου, ἔλαιον ἀγαλλιάσεως» (Ψαλμ. 44, 7-8).

Μεγαλειότατοι καὶ Θεοφροῦρητοι ἡμῶν Βασιλεῖς!

Κλῆρος καὶ λαὸς σκιρτοῦν ἀπὸ χαρὰν καὶ ἀγαλλίασιν, ἔχοντες ἐν μέσῳ αὐτῶν τοὺς θεοσεβεῖς αὐτῶν Βασιλεῖς. Θεωροῦμεν ὡς εὐλογίαν Θεοῦ τὴν ὑψηλὴν παρουσίαν Σας, διὰ τῆς ὁποίας ἀναζωογονεῖται τὸ ἐθνικὸν φρόνημα καὶ ἡ πίστις εἰς τὰ Ἐλληνοχριστιανικὰ ἰδεώδη τοῦ ἀκριτικοῦ τούτου λαοῦ τῆς εὐάνδρου Ἠπείρου, τοῦ δεινῶς δοκιμασθέντος καὶ πολλὰς συμφορὰς ὑποστάντος κατὰ τὸν τελευταῖον πόλεμον.

Διὸ μὲ ἐμπιστοσύνην ἐνατενίζει πρὸς τοὺς θεοφροῦρητους αὐτοῦ Βασιλεῖς, διότι οὗτοι ἀποτελοῦν τὸ σύμβολον τῆς ἐνότητος καὶ ἀγάπης ἐν τῷ ἔθνεϊ ἡμῶν, τὸ ἐγγύγον τῆς ἀκεραιότητος τῆς χώρας ἡμῶν, τὴν βεβαίαν ἐλπίδα πάσης προόδου καὶ ἀναπτύξεως τῆς Ἐλληνικῆς κοινωνίας.

Βασιλεῦ! Ἀνατραφεῖς «ἐν παιδείᾳ καὶ νοουθεσίᾳ Κυρίου» κατὰ τὸ ἄριστον καὶ πρότυπον σύστημα τῆς Ἐλληνοχριστιανικῆς ἀγωγῆς οὐχὶ ἐν ἄλλοδαπῇ, ἀλλ' ἐν τῇ Πατρίδι ἡμῶν, διεδέχθης εἰς τὸν εὐκλεῖ Ἐθρόνον Σου, τὸν αἰδίμον Βασιλέα ἡμῶν καὶ Πατέρα Σου Παῦλον, τὸν θερμουργὸν καὶ ἀκράδαντον πρὸς τὸν Θεὸν πίστιν ἐκδηλώσαντα καθ' ὅλον αὐτοῦ τὸν βίον

καὶ τὸν ἀκριτικὸν τούτον λαὸν κατ' ἐπανάληψιν ἐπισκεφθέντα καὶ ἀγαπήσαντα.

Ἀλλὰ καὶ τῆς εὐσεβεστάτης Βασιλίσσης καὶ Μητρὸς Ὑμῶν Φρειδερίκης εὐγνωμόνως ἀναμνησθεταὶ τὸ χριστεπώνυμον πλήρωμα τῆς Θεοσώστου Μητροπόλεός μου διὰ τε τοὺς πολλοὺς αὐτῆς κόπους καὶ μόχθους, εἰς οὓς ὑπεβάλλετο ἐπισκεπτομένη τακτικῶς καὶ αὐτὰ τὰ πλεον ἀκριτικά καὶ ὀρεῖνά τῆς χώρας ἡμῶν χωρία, ἰδίᾳ ἐν κρίσιμοις καιροῖς, τὴν πολλὴν αὐτῆς ἀγάπην καὶ συμπάθειαν πρὸς τοὺς ἐνδεεῖς καὶ τοὺς πᾶσχοντας, ὡς καὶ τὰ πολλὰ κοινωφελῆ ἰδρύματα, δι' ὧν τὴν Πατρίδα ἡμῶν κατεκοσμήσατο.

Τοιούτων εὐσεβῶν γονέων βλαστὸς ὁ Βασιλεὺς ἡμῶν. Αἶρεις τοῖνυν, ὦ Βασιλεῦ μετὰ Σοῦ τὴν βαρεῖαν κληρονομίαν τοῦ ἐνδόξου Ἐθρόνου Σου, τοῦ ἐπωφελεῶς ὑπὲρ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ καὶ τοῦ Ἔθνους ἡμῶν δράσαντος, τῇ βοήθειᾳ δὲ τοῦ ἐν Τριάδι Θεοῦ πορευέσαι καθοδηγῶν τὸν λαόν Σου εἰς διατήρησιν καὶ περιχαράκωσιν τῶν ἐθνικῶν ἡμῶν παραδόσεων, περιφρούρησιν τῆς ἀμωμῆτου ἡμῶν πίστεως, διασφάλισιν τῆς ἐλευθερίας καὶ ἀκεραιότητος τῆς χώρας ἡμῶν, ἀναγνωρίσιν δὲ τέλος τῶν δικαίων τοῦ εὐλογημένου ἡμῶν Ἔθνους.

Σὺ ὦ Βασιλεῦ μὲ τὸ σφρίγος τῆς νεότητός Σου, τὰς ὑγιεῖς Ἐλληνοχριστιανικὰς πεποιθήσεις Σου, τὴν οὐδέρκειαν τοῦ νοός Σου, τὴν ἀκτινοβολίαν τοῦ ἐναρέτου βίου Σου, ἐμπνέεις τὸν λαόν Σου, λαμπρύνεις τὴν βασιλείαν Σου, ὡς ὁ ἥλιος καὶ καθιστᾷς τὸ Ἔθνος ἡμῶν πρωτοπόρον εἰς τὴν πορείαν τῶν ἔθνων τῆς γῆς, ἀφ' οὗ ἐξ αὐτοῦ ἐπήγαγεν ὁ ἀληθὴς πολιτισμὸς τῆς ἀνθρωπότητος.

Ἄλλ' ἰδοὺ μετὰ Σοῦ παρίσταται ἡ θεοσεβὴς ἡμῶν Βασίλισσα Ἀννα-Μαρία, τὴν ὅποιαν ὡσαύτως τιμῶμεν καὶ χαρμοσύνης ὑποδεχόμεθα σήμερον. Πρὸς τὸ εὐγενὲς καὶ ὑψηλὸν Αὐτῆς πρόσωπον ἐνατενίζουσι οἱ πάντες, χαίροντες μετὰ Σοῦ, ὦ Βασιλεῦ, ὅτι τοιαύτην ἀξίαν Βασίλισσαν ἀπεκτίθημεν.

Μεγαλειοτάτη! Φέρεις δύο τόσον ἱερά καὶ προσφιλεῖ εἰς τὸν Ἑλληνικὸν λαὸν ὀνόματα. Ἀννα-Μαρία. Τὰ δύο αὐτὰ ὀνόματα συνθέτουν τὸ ἀφθαστον ψυχικὸν μεγαλεῖον τοῦ ἰδανικοῦ Τύπου πάσης γυναικὸς τοῦ κόσμου τούτου. Ἀννα, ἡ Μήτηρ τῆς Θεοτόκου. Μαρία, τὸ ὄνομα, τὸ κατ' ἐξοχὴν ὠραῖον ὄνομα ἐπὶ τῆς γῆς, τῆς παρθένου Μαρίας τῆς Θεομήτορος. Εἰς τὸ ἀκουσμά του ὁ θρησκείων Ἑλληνικὸς λαὸς, πρὸς τὴν Παναγίαν εὐλαβῶς στρέφεται καὶ δέεται, ἀφ' οὗ συνυφάνθη ἀρρήκτως μὲ τὴν ζωὴν τοῦ Ἔθνους ἡμῶν ἡ πίστις καὶ καταφυγὴ πρὸς Αὐτήν. Ἀλλὰ καὶ πόσοι ἄλλοι ἄνθρωποι ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ προσερχονται καθ' ἑκάστην ἡμέραν καὶ προσφέρουν τὰ χεῖλη των τὸ Πανάγιον ὄνομα τῆς Παρθένου Μαρίας. Ἐπικαλοῦνται τὴν προστασίαν, τὸ ἔλεος, τὴν βοήθειάν της.

Οὕτω Βασίλισσα Σὺ τῶν Ἑλλήνων, ὑπὸ τὴν σκέπην τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Παναγίας τελοῦσα, προωρίσθης νὰ συμβασιλεύης μετὰ τοῦ λαοφιλοῦς ἡμῶν Ἀνακτος Κωνσταντίνου. Εὐχόμεθα ὀλοψύχως ν' ἀναδειχθῆς στυλοβάτις τῆς Ἁγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας, ἀσάλευτος πύργος τῆς βασιλείας καὶ τοῦ Ἔθνους, ἀμπελος ἐκκληματοῦσα, αὐγὴ μουσικῆς ἡμέρας ἀποδόσεως τῶν δικαίων μας, ἀρουρα βλαστάνουσα εὐφορίαν οἰκτιρῶν, ὡς αἱ πρὸ Σοῦ εὐσεβεῖς τοῦ Ἔθνους ἡμῶν Βασίλισσαι.

Μεγαλειότατοι Βασιλεῖς.

Ἐπικαλεσθέντες τὴν εὐλογίαν τοῦ Θεοῦ ἐφ' Ὑμᾶς, εὐχόμεθα Ὑμῖν μακρὰν καὶ ἐνδοξον Βασιλείαν ἐπ' ἀγαθῶ τῆς Ἁγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας, τοῦ Φιλοχρίστου Στρατοῦ καὶ τοῦ Θεοσεβοῦς ἡμῶν Ἔθνους. Ἐπὶ δὲ τούτοις ἐπικαλούμεθα τὴν εὐλογίαν τοῦ Σωτήρος Θεοῦ ἐπὶ τὴν εὐσεβεστάτην θυγατέρα καὶ Διάδοχον Ὑμῶν Ἀλεξίαν, «ὅπως προκόπτουσα ἐν ἡλικίᾳ καὶ πολιᾷ γήρως, δόξαν ἀναπέμψῃ τῷ Θεῷ καὶ ἰδῇ τὰ ἀγαθὰ Ἱερουσαλὴμ πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς αὐτῆς».

ΜΟΝΟΤΥΠΙΚΑ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑΤΑ ΤΣΙΡΩΝΗ
Μενάνδρου 4 - Ἀθήναι - Τηλ. 311.121

Ἑπεὶθύτος Τυπογραφείου Γεώργιος Σ. Χρυσάφης
Ἰασωνίδου 22 - Σοφρμενα

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Ίερά Μητρόπολις Χίου

Έχοντας υπ' όψει τὰ άρθρα 46, 47 καὶ 48 τοῦ υπ' ἀριθμ. 2200/1940 Α.Ν. «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων» ὡς καὶ τοὺς σχετικούς Νόμους περὶ Ἐκκλησιαστικῆς Ἐκπαιδεύσεως, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τῶν ἀνωτέρω Νόμων ὀριζόμενα προσόντα, ὅπως καταλάβωσι τὴν κενὴν ὀργανικὴν θέσιν ἐφημερίου τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἁγίου Παντελεήμονος Μονοδενδρίου τοῦ Δήμου Χίου, ἵνα ὑποβάλωσιν ἡμῖν ἐντὸς προθεσμίας μῆνός τὰ ἀπαιτούμενα πιστοποιητικά, προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἀνακέρυξιν αὐτῶν ὡς ὑποψηφίων.

Ἐν Χίῳ τῇ 28ῃ Φεβρουαρίου 1966 Ὁ Τοποτηρητὴς
† Ὁ Μυτιλήνης ΙΑΚΩΒΟΣ

Ίερά Μητρόπολις Ἀρτης

Έχοντας υπ' όψει τὰ άρθρα 46 καὶ 47 τοῦ Α. Ν. 2200/1940 «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων», καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικά καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως, ἐντὸς μῆνός ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίης εἰς τὸ Δελτίον «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», ὑποβάλωσιν εἰς τὴν Ἱεράν Μητρόπολιν Ἀρτῆς τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου ὀριζόμενα πιστοποιητικά πρὸς κατάληψιν τῆς χρευσούσης θέσεως Ἐφημερίου Ἁγίων Ἀναργύρων Βελεντικίου.

Ἐν Ἀρτῇ τῇ 2α Μαρτίου 1966
† Ὁ Ἀρτῆς ΙΓΝΑΤΙΟΣ

Ίερά Μητρόπολις Θεσσαλονίκης

Έχοντας υπ' όψει τὰς διατάξεις τῶν άρθρων 46 καὶ 47 τοῦ Α. Ν. 2200/40 «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων», καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικά καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως καταλάβωσι τὴν κενὴν ὀργανικὴν θέσιν τακτικοῦ ἐφημερίου τῆς ἐνορίας τοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ τῆς Ἀναλήψεως τοῦ Σωτῆρος Θεσσαλονίκης, ἵνα ὑποβάλωσιν ἡμῖν, ἐντὸς μῆνός, ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίης, σχετικὴν αἴτησιν μετὰ τῶν ἀπαιτούμενων δικαιολογητικῶν, προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἀνακέρυξιν ὑποψηφίου, πρὸς πλήρωσιν τῆς ἀνωτέρω κενῆς ἐφημεριακῆς θέσεως.

Ἐν Θεσσαλονίκῃ τῇ 2α Μαρτίου 1966
† Ὁ Θεσσαλονίκης ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

Έχοντας υπ' όψει τὰς διατάξεις τῶν άρθρων 46 καὶ 47 § 1, τοῦ Α.Ν. 2200/40 «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ ἐφημερίων», καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικά καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως καταλάβωσι τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημερίων τῶν ἐνοριῶν : 1) Ἁγίου Κωνσταντίνου Ἡλιουπόλεως Θεσσαλονίκης καὶ 2) Ἁγίων Θεοδώρων Βάρνας Συκεῶν Θεσσαλονίκης, ἵνα ὑποβάλωσιν ἡμῖν, ἐντὸς μῆνός ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίης, σχετικὴν αἴτησιν μετὰ τῶν ἀπαιτούμενων δικαιολογητικῶν, προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἀνακέρυξιν ὑποψηφίων, πρὸς πλήρωσιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν ἐφημεριακῶν θέσεων.

Ἐν Θεσσαλονίκῃ τῇ 3 Μαρτίου 1966
† Ὁ Θεσσαλονίκης ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

Έχοντας υπ' όψει τὰς διατάξεις τῶν άρθρων 46 καὶ 47 τοῦ Α.Ν. 2200/40 «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ ἐφημερίων», καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικά καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως καταλάβωσιν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημερίων τῶν ἐνοριῶν : 1) Ἁγίου Γεωργίου Σωχοῦ, 2) Ἁγίου Παντελεήμονος Βαμβακιᾶς, 3) Ἁγίας Παρασκευῆς Μικρᾶς Βόλβης, 4) Γενεσίου Θεοτόκου Ἐξαλόφου, 5) Κοιμ. Θεοτόκου Λοφίσκου, 6) Προφήτου Ἡλιοῦ Νικοπόλεως, 7) Ἁγίου Γεωργίου Στιβου καὶ 8) Ἁγίου Δημητρίου Νυμφοπέτρας Θεσσαλονίκης, ἵνα ὑποβάλωσιν ἡμῖν, ἐντὸς μῆνός, ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίης, σχετικὴν αἴτησιν μετὰ τῶν ἀπαιτούμενων δικαιολογητικῶν, προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἀνακέρυξιν ὑποψηφίων, πρὸς πλήρωσιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν ἐφημεριακῶν θέσεων.

Ἐν Θεσσαλονίκῃ τῇ 3 Μαρτίου 1966
† Ὁ Θεσσαλονίκης ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

Ίερά Μητρόπολις Σύρου, Τήνου, Ἄνδρου, Κέας καὶ Μήλου

Έχοντας υπ' όψει τὰς διατάξεις τῶν άρθρων 46, 47 καὶ 48 τοῦ Ν.Α. 2200/1940 «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐφημερίων» καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικά καὶ νόμιμα προσόντα ὅπως καταλάβωσι τὰς κάτωθι κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημερίων, ἵνα ὑποβάλλωσι ἡμῖν ἐντὸς μῆνός ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρουσίης σχετικὴν αἴτησιν μετὰ τῶν ἀπαιτούμενων δικαιολογητικῶν, προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἀνακέρυξιν αὐτῶν ὡς ὑποψηφίων: 1) Τιμίου Σταυροῦ Παρακοπῆς Σύρου, 2) Ἀναλήψεως Ἀρνάδου Τήνου, 3) Γεν. Θεοτόκου Πλατεῖα Τήνου, 4) Ἁγίων Ἀναργύρων Μαρλᾶ Τήνου, 5) Κοιμήσεως Θεοτόκου Συνετίου Ἄνδρου, 6) Ἁγίου Σάββα Ἁγίου Νικολάου Σασσᾶ-Κουρέλι Ἄνδρου, 7) Ἁγίας Παρασκευῆς Βουνι Ἄνδρου, 8) Ἁγίας Σοφίας Ἄνω Γαυρίου Ἄνδρου, 9) Ἁγίου Ἀντωνίου-Ἀγ. Μαύρας Σιδωνος Ἄνδρου, 10) Εὐαγγελιστρίας Φελλοῦ Ἄνδρου, 11) Ἁγίας Τριάδος Ἀλαδινοῦ Ἄνδρου, 12) Κοιμήσεως Ἐκου Βουρκωτῆς Ἄνδρου, 13) Κοιμήσεως Ἐκου Ἀρνης Ἄνδρου, 14) Κοιμήσεως Ἐκου Μπαλαίων Ἄνδρου, 15) Εὐαγγελιστρίας Ρευμάτων Ἄνδρου, 16) Ἁγίου Ἰωάννου Κατακοίλου Ἄνδρου, 17) Κοιμήσεως Θεοτόκου Ἀμυμολόγου Ἄνδρου, 18) Ἁγίου Νικολάου Ζαχαριαρίου Ἄνδρου, 19) Κοιμήσεως Ἐκου Ραγοῦ Ἄνδρου, 20) Μεταμορφώσεως Λαρδιάς Ἄνδρου, 21) Ἁγίων Πάντων Ἀηδονίων Ἄνδρου, 22) Ἁγίας Ἀννης Ἀσπατίων Ἄνδρου, 23) Γεν. Σωτῆρος Μωρακαίου Ἄνδρου, 24) Ἁγίας Μαρίνης Ἁγίας Μαρίνης, Ἄνδρου, 25) Ἁγίου Ἰωάννου Καταβατῆς Σίφνου καὶ 26) Εὐαγγελισμοῦ Κέας.

Ἐν Σύρῳ τῇ 8ῃ Μαρτίου 1966

Ἐντολῇ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου
Ὁ Γενικός Ἀρχιερατικός Ἐπίτροπος
Ἀρχιμ. ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΜΑΡΑΓΚΟΣ

« ΕΚΚΛΗΣΙΑ »

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
Ἐκδιδόμενον κατὰ δεκαπενθήμερον

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ὁ Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ
† Ὁ Μαρωνείας ΤΙΜΟΘΕΟΣ
† Ὁ Σερβίων καὶ Κοζάνης ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΘΕΟΔΟΣΙΟΣ Κ. ΣΠΕΡΑΝΤΣΑΣ

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

Ναῶν Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν: Δρχ. 50, 75, 100 ἐτησίως.
Λοιπῶν Ναῶν Ἐπικρατείας: 30 ἐτησίως.
Ἐξωτερικοῦ: δολλάρια 3.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Μητροπολίτου Σερβίων καὶ Κοζάνης Διονυσίου, Ἐπὶ τῇ ἐθνικῇ ἐορτῇ.

Σάββα Ἀγουρίδου, Θεός καὶ ἱστορία κατὰ τὴν Ἁγίαν Γραφήν.

Ἀρχιμ. Φιλαρέτου Βιτάλη, Ζωὴ καὶ ἔργον τῶν ἐξ Ἠπείρου ὀρμημένων Οἰκουμενικῶν Πατριαρχῶν.

Πρεσβυτέρου Ἰωάννου Μέγυντορφ, Καθηγητοῦ τῆς ἐν Νέᾳ Ἰόρκῃ Ὀρθοδ. Θεολ. Ἀκαδημίας τοῦ Ἀγίου Βλαδιμήρου, Ἀναγκαῖα διόρθωσις καὶ ἐπεξεργασία.

Παρατηρήσεων στήλη.

Ἐκκλησιαστικά χρονικά.

Προκηρύξεις.